

UCHWAŁA NR 5867/2022
ZARZĄDU WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO
z dnia 24 listopada 2022 roku

**w sprawie przyjęcia Regionalnego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej
Województwa Wielkopolskiego na lata 2013-2023**

Na podstawie art. 41 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2022 r. poz. 2094) oraz art. 19 ust. 3 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2021 r. poz. 1057, z późn. zm.) Zarząd Województwa Wielkopolskiego uchwala, co następuje:

§ 1

Przyjmuje się Regionalny Program Rozwoju Ekonomii Społecznej Województwa Wielkopolskiego na lata 2013-2023, który stanowi załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2

Traci moc uchwała Nr 4430/2021 Zarządu Województwa Wielkopolskiego z dnia 9 grudnia 2021 roku w sprawie przyjęcia Regionalnego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej Województwa Wielkopolskiego na lata 2013 – 2022.

§ 3

Wykonanie uchwały powierza się Dyrektorowi Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Poznaniu.

§ 4

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Marszałek Województwa
Marek Woźniak

**Uzasadnienie do uchwały Nr 5867/2022
Zarządu Województwa Wielkopolskiego
z dnia 24 listopada 2022 roku**

**w sprawie przyjęcia Regionalnego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej
Województwa Wielkopolskiego na lata 2013-2023**

Zarząd Województwa Wielkopolskiego uchwałą Nr 2878/2012 z dnia 20 grudnia 2012 roku przyjął Regionalny Plan Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Wielkopolskim na lata 2013 – 2020, który był programem wojewódzkim w zakresie rozwoju ekonomii społecznej. Plan zawierał diagnozę sytuacji w obszarze ekonomii społecznej oraz główne Priorytety i Działania w zakresie rozwoju sektora. Zarząd Województwa Wielkopolskiego uchwałami Nr 2774/2016 z dnia 19 października 2016 roku oraz Nr 93/2018 z dnia 20 grudnia 2018 roku przyjmował aktualizacje Regionalnego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej Województwa Wielkopolskiego na lata 2013-2022 wynikającą z doprecyzowania zapisów, dostosowania jego założeń do Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej oraz dokumentów programowych perspektywy finansowej 2014-2020. Ponadto aktualizacja dokumentu dotyczyła wprowadzenia planu finansowego oraz wskaźników monitorowania. Zmianie uległa nazwa dokumentu, która wynikała z przyjętego przez Radę Ministrów w 2014 roku Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej (zaktualizowanego w 2019 r.), którego zapisy wyznaczają główne cele polityki rozwoju ekonomii społecznej w kraju oraz w regionach. Regionalne Programy Rozwoju Ekonomii Społecznej miały być spójne z Krajowym Programem Rozwoju Ekonomii Społecznej i stanowić strategiczne dokumenty w zakresie ekonomii społecznej na poziomie województw. W dniu 21 grudnia 2021 r. Zarząd Województwa Wielkopolskiego uchwałą Nr 4430/2021 przyjął aktualizację Regionalnego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Wielkopolskim na lata 2013 – 2022, która wynikała z konieczności uaktualnienia wskaźników dotyczących monitorowania wdrażania zapisów Programu.

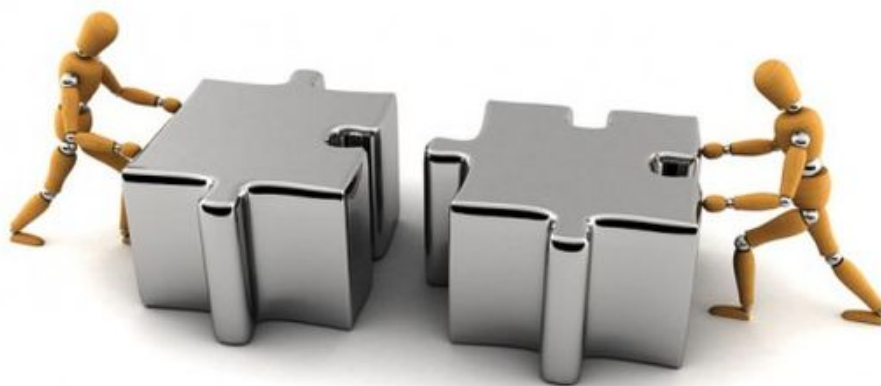
Obecnie trwają prace nad przygotowaniem Wielkopolskiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej, który byłby zgodny z zapisami obowiązującej Strategii Polityki Społecznej Województwa Wielkopolskiego do roku 2030. W związku z powyższym zasadne jest przedłużenie okresu obowiązywania dokumentu Regionalnego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej Województwa Wielkopolskiego na lata 2013-2022 do zakończenia prac nad Programem, tj. do dnia 30 czerwca 2023 roku.

Dokument ten jest spójny z dokumentami na poziomie regionalnym, w tym przede wszystkim z założeniami Strategii Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2030 roku oraz Strategii Polityki Społecznej Województwa Wielkopolskiego do roku 2030.

W związku z powyższym przyjęcie uchwały przez Zarząd Województwa Wielkopolskiego jest zasadne.

*Paulina Stochniałek
Członek Zarządu*

Załącznik
do uchwały Nr 5867/2022
Zarządu Województwa
Wielkopolskiego
z dnia 24 listopada 2022 roku

Regionalny Program Rozwoju Ekonomii Społecznej Województwa Wielkopolskiego na lata 2013-2023

**Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Poznaniu
Poznań 2022**

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Regionalny Program Rozwoju Ekonomii Społecznej Województwa Wielkopolskiego na lata 2013-2023 powstał w ramach projektu pozakonkursowego „Koordynacja rozwoju ekonomii społecznej w województwie wielkopolskim” realizowanego przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Poznaniu (Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2014-2020, Oś Priorytetowa 7: Włączenie społeczne, Działanie 7.3 Ekonomia Społeczna, Poddziałanie 7.3.1). Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Autorzy opracowania: Aleksandra Andrzejewska, Martyna Roga, Zofia Rutkowska, Magdalena Urbańska, Maciej Patulak, Piotr Stronkowski.

Zespół roboczy składający się z członków Komitetu ds. ekonomii społecznej działającego przy Regionalnym Ośrodku Polityki Społecznej w Poznaniu.

Spis treści

Wykaz skrótów	4
Wprowadzenie.....	5
Uwarunkowania strategiczne i definicja podmiotu ekonomii społecznej.....	5
Wyzwania stojące przed sektorem ekonomii społecznej w województwie wielkopolskim.....	11
1. Zbyt mała liczba trwałych miejsc pracy w PES.....	12
2. Zbyt mała skuteczność działań integracyjnych PES	17
3. Niedostateczne zainteresowanie konsumentów produktami i usługami PES	21
4. System koordynacji wymaga wzmocnienia	22
Cele i rezultaty Regionalnego programu rozwoju ekonomii społecznej województwa wielkopolskiego na lata 2014-2020.....	24
Priorytety i działania RPRES	30
Priorytet I. Wzrost liczby miejsc pracy.....	30
Działanie I.1 Wzmacnianie potencjału wewnętrznego PES.....	30
Działanie I.2 Stymulowanie powstawania nowych miejsc pracy w PES	32
Działanie I.3 Zwiększanie udziału osób w najtrudniejszej sytuacji wśród klientów OWES oraz wśród pracowników PES	33
Działanie I.4 Poprawa skuteczności i efektywności systemu wsparcia ekonomii społecznej	35
Działanie I.5 Zwiększenie skali współpracy PES z JST i biznesem	37
Priorytet II. Poprawa skuteczności i efektywności działań integracyjnych PES	40
Działanie II.1 Poprawa jakości usług reintegracji społeczno-zawodowej	40
Działanie II.2 Poprawa dostępu do usług reintegracyjnych	41
Działanie II.3 Wzmacnianie lokalnych powiązań	43
Priorytet III. Upowszechnienie pozytywnych postaw wobec ekonomii społecznej	45
Działanie III.1 Zwiększenie obecności ekonomii społecznej w przestrzeni publicznej ..	45
Działanie III.2 Włączenie tematyki ekonomii społecznej do edukacji formalnej	47
Priorytet IV. Poprawa koordynacji ekonomii społecznej w województwie	49
Działanie IV.1 Doskonalenie mechanizmów koordynacji.....	49
Działanie IV.2 Wzmocnienie kompetencji ROPS	52
Działanie IV.3 Rozwój systemu monitorowania i oceny polityki wsparcia ekonomii społecznej	53
Podmioty odpowiedzialne za realizację poszczególnych zadań.....	54
System monitorowania RPRES	57
Plan finansowy RPRES	63

Wykaz skrótów

Skrót	Pełna nazwa
AKSES	System akredytacji OWES
CIS	Centrum integracji społecznej
ES	Ekonomia społeczna
IZ WRPO 2014+	Instytucja Zarządzająca Wielkopolskim Regionalnym Programem Operacyjnym na lata 2014-2020
KPRES	Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej
KIS	Klub integracji społecznej
MRPiPS	Ministerstwo Rodziny Pracy i Polityki Społecznej
OPS	Ośrodek pomocy społecznej
OWES	Ośrodek wsparcia ekonomii społecznej
PES	Podmiot ekonomii społecznej
POWER	Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój na lata 2014-2020
ROPS	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Poznaniu
WRPO 2014+	Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2014-2020
WTZ	Warsztat terapii zajęciowej
WUP	Wojewódzki Urząd Pracy
ZAZ	Zakład aktywności zawodowej

Wprowadzenie

Niniejszy materiał powstał na podstawie szeregu warsztatów przeprowadzonych w ROPS w ramach aktualizacji Regionalnego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej Województwa Wielkopolskiego na lata 2013-2020. W warsztatach uczestniczyli: przedstawiciele ROPS w Poznaniu, OWES z terenu województwa wielkopolskiego oraz przedstawiciele PES, a także świata nauki i biznesu.

Celem warsztatów była:

- aktualizacja diagnozy problemu,
- aktualizacja modelu logicznego programu (układu celów i rezultatów),
- wypracowanie bardziej szczegółowej koncepcji działań niezbędnych do osiągnięcia celów i rezultatów,
- aktualizacja systemu monitorowania Programu,
- opracowanie założeń finansowych Programu.

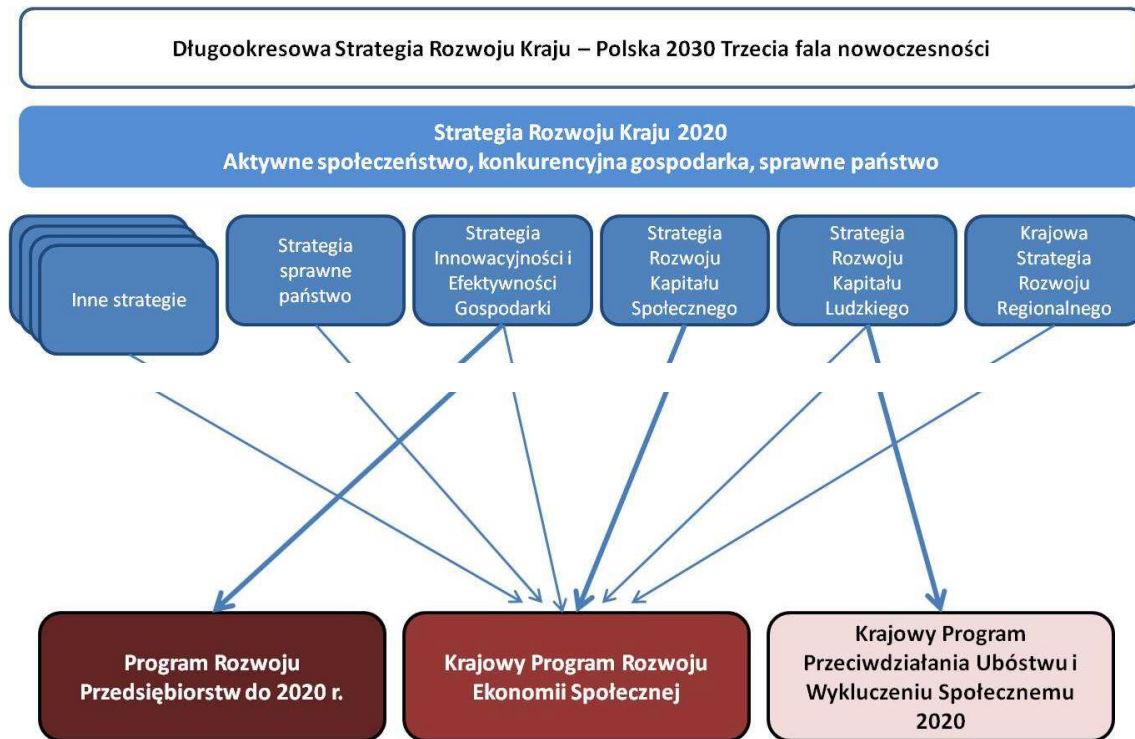
Warsztaty były prowadzone między marcem a czerwcem 2015 r., a następnie majem – czerwcem 2016 r., zgonie z metodologią zarządzania przez rezultaty.

Materiał ten był również przedmiotem dyskusji na dwudniowym warsztacie zorganizowanym dla członków Komitetu ds. Ekonomii Społecznej, zorganizowanym we wrześniu 2015 r. Niniejsza wersja tego dokumentu uwzględnia wyniki dyskusji, uwagi i komentarze zgłoszone w trakcie tych warsztatów.

Uwarunkowania strategiczne i definicja podmiotu ekonomii społecznej

Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej (KPRES) zatwierdzony Uchwałą nr 164 Rady Ministrów z dnia 12.08.2014 r. (zaktualizowany uchwałą nr 11 Rady Ministrów w dniu 31 stycznia 2019 r.) jest kluczowym dokumentem programowym w zakresie planowania działań w obszarze ekonomii społecznej. Zapisy KPRES osadzone są w kontekście dokumentów strategicznych na poziomie krajowym. RPRES ma charakter wdrożeniowy i jest na poziomie regionu dokumentem regulującym sektor ekonomii społecznej.

Rysunek 1. Struktura krajowych dokumentów strategicznych.

Źródło: Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej, zatwierdzony uchwałą nr 11 Rady Ministrów w dniu 31 stycznia 2019 r.

Definicja ekonomii społecznej

Zgodnie z przyjętą w KPRES definicją ekonomia społeczna to sfera aktywności obywatelskiej, która poprzez działalność ekonomiczną i działalność pożytku publicznego służy: integracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych marginalizacją społeczną, tworzeniu miejsc pracy, świadczeniu usług społecznych użyteczności publicznej (na rzecz interesu ogólnego) oraz rozwojowi lokalnemu.

Jednocześnie zgodnie z Wytocznymi w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020 w sferze ekonomii społecznej działają podmioty ekonomii społecznej, należące do poniższych grup:

- a) przedsiębiorstwo społeczne, w tym spółdzielnia socjalna, o której mowa w ustawie z dnia 18 listopada 2020 r. o spółdzielniach socjalnych (Dz. U. z 2020 r., poz. 2085);
- b) podmiot reintegracyjny, realizujący usługi reintegracji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym:
 - i) CIS i KIS;

- ii) ZAZ i WTZ, o których mowa w ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych;
- c) organizacja pozarządowa lub podmiot, o którym mowa w art. 3 ust. 3 pkt 1 ustawy z dnia 18 czerwca 2020 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2020 r. poz. 1057, z późn. zm.);
- d) podmiot sfery gospodarczej utworzony w związku z realizacją celu społecznego bądź dla którego leżący we wspólnym interesie cel społeczny jest racją bytu działalności komercyjnej. Grupę tę można podzielić na następujące podgrupy:
 - i) organizacje pozarządowe, o których mowa w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie prowadzące działalność gospodarczą, z której zyski wspierają realizację celów statutowych;
 - ii) spółdzielnie, których celem jest zatrudnienie tj. spółdzielnie pracy, inwalidów i niewidomych, działające w oparciu o ustawę z dnia 19 marca 2021 r. - Prawo spółdzielcze (Dz. U. z 2021 r. poz. 648);
 - iii) spółki non- profit, o których mowa w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, o ile udział sektora publicznego w spółce wynosi nie więcej niż 50%.

Specyficznym PES są Zakłady Aktywności Zawodowej, które mają charakter zarówno podmiotu reintegracyjnego i podmiotu sfery gospodarczej. Wynika to z ich hybrydowego charakteru, uznanego odpowiednimi dokumentami prawnymi¹.

Przedsiębiorstwo społeczne posiada cechy wspólne dla podmiotów z pozostałych grup, ale charakteryzuje się tym, że:

- a) jest to podmiot prowadzący działalność gospodarczą, wyodrębniony pod względem organizacyjnym i rachunkowym;
- b) celem działalności gospodarczej jest integracja społeczna i zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym (w tym przypadku wymagane jest zatrudnienie co najmniej 50% osób pochodzących z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym lub 30% niepełnosprawnych o umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności) lub świadczenie usług społecznych użyteczności publicznej, przy jednoczesnej realizacji celów prozatrudnieniowych (zatrudnienie min. 20% osób z określonych grup zagrożonych wykluczeniem społecznym);

¹ Decyzją KE K(2007) 3050 z dnia 27 czerwca 2007 r. i mającą umocowanie w polskim prawie [(Art. 29 oraz 68 c ust. 2 ustawy z dnia 23 lutego 2021 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. 2021 poz. 573); Art. 38 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 15 czerwca 2021. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. 2021 poz. 1128); rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 września 2021 r. w sprawie zakładów aktywności zawodowej (Dz.U. 2021 poz. 1934)], jak i europejskim prawodawstwie (np. Declaration on the rights of disabled persons, pkt 7.). Źródło KPRES, 2014, str. 15.

- c) nie rozdziela zysku lub nadwyżki bilansowej pomiędzy udziałowców, ale przeznaczają go na wzmocnienie potencjału przedsiębiorstwa jako kapitał niepodzielny oraz w określonej części na reintegrację zawodową i społeczną (w przypadku przedsiębiorstw o charakterze zatrudnieniowym) lub na działalność pożytku publicznego prowadzoną na rzecz społeczności lokalnej, w której działa przedsiębiorstwo;
- d) jest zarządzany na zasadach demokratycznych lub co najmniej konsultacyjno-doradczych z udziałem pracowników i innych interesariuszy, zaś wynagrodzenia kadry zarządzającej są ograniczone limitami².

Status przedsiębiorstwa społecznego uzyskiwany będzie na podstawie przepisów o przedsiębiorstwie społecznym poprzez uzyskanie odpowiedniego wpisu w Krajowym Rejestrze Sądowym.

Ekonomia społeczna a polityki społeczne

Zgodnie z zapisami Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej, ekonomia społeczna w roku 2020 stanowić będzie ważny element polityk publicznych, przyczyniający się do wzrostu zatrudnienia, spójności społecznej oraz rozwoju kapitału społecznego. Jest to cel nadrzędny polityki wspierania rozwoju ekonomii społecznej.

Osiągnięcie tak sprecyzowanego celu wymaga determinacji w podejmowaniu działań na rzecz rozwoju sektora ekonomii społecznej w Polsce, zarówno w ujęciu ilościowym rozumianym, jako:

- liczba osób zaangażowanych w ekonomię społeczną;
- liczba działających podmiotów ekonomii społecznej;
- liczba działających przedsiębiorstw społecznych;

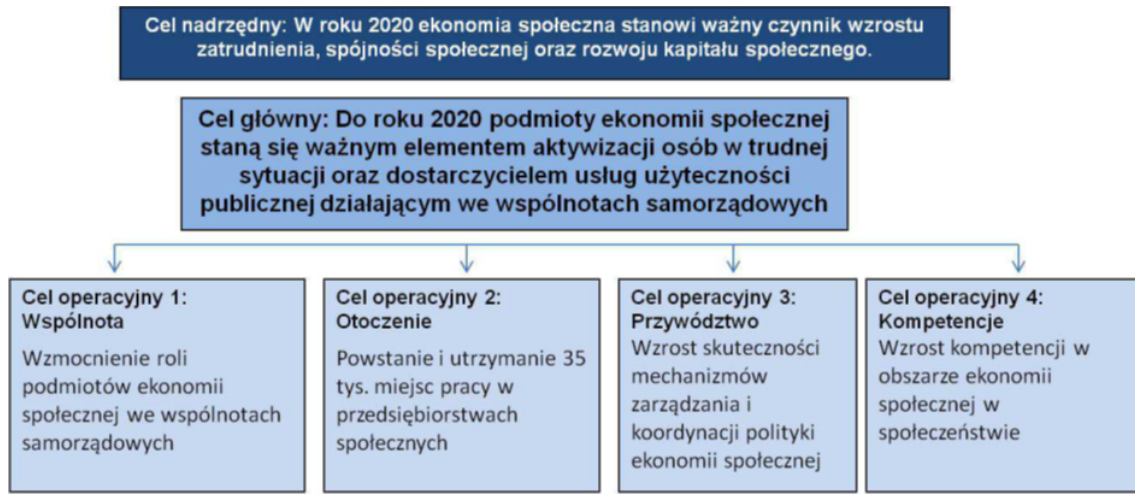
jak też jakościowym rozumianym, jako:

- tworzenie miejsc pracy dla osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji, w ramach lokalnych wspólnot samorządowych;
- dostarczenie społecznościom lokalnym dobrej jakości usług użyteczności publicznej, zwłaszcza usług społecznych użyteczności publicznej;
- osiągnięcie przez przedsiębiorstwa społeczne stabilnych postaw działalności dzięki uzyskiwaniu przychodów z działalności gospodarczej.

KPRES odwołuje się do społecznie odpowiedzialnego terytorium, jako elementu efektywnej koordynacji polityk publicznych oraz jako warunku sprawnego działania w zakresie polityk publicznych, w formule dobrego rządzenia, z udziałem interesariuszy. Przyjmując jednocześnie, że kapitał społeczny, samorządowa wspólnota mieszkańców, partycypacja społeczna oraz ekonomia społeczna stanowią istotne elementy lokalnego ładu społecznego.

² KPRES, Warszawa 2019 r., str.16

Rysunek 2. Struktura KPRES ilustrująca zależności między celem głównym, strategicznym oraz celami operacyjnymi.

Źródło: Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej, 2019 r.

Zadania regionów

Jak wynika z zapisów KPRES, znaczna część kierunków interwencji publicznej w zakresie rozwoju i wsparcia ekonomii społecznej realizowana będzie na poziomie województw. W ramach proponowanych kierunków interwencji publicznej najistotniejsze będą działania określone w Priorytecie I „Ekonomia społeczna na społecznie odpowiedzialnym terytorium” oraz Priorytecie III „System wsparcia ekonomii społecznej”, stanowiące część regionalnej polityki rozwoju. Pozostałe, ważne dla polityki regionalnej, priorytety to Priorytet IV „Włączenie ekonomii społecznej do głównego nurtu polityk publicznych na poziomie krajowym i regionalnym” oraz Priorytet V „Edukacja dla ekonomii społecznej”.

W Strategii Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 roku narzędzia ekonomii społecznej zostały wskazane jako ważny instrument rozwiązywania problemów społecznych. Rozwijające się różnorodne formy gospodarki społecznej, takie jak stowarzyszenia, fundacje, spółdzielnie, zakłady aktywności zawodowej, warsztaty terapii zajęciowej oraz inne formy organizacyjne, które tworzą nowe usługi i nowe miejsca pracy na poziomie lokalnym w ramach przedsięwzięć łączących ekonomiczne i społeczne aspekty aktywności obywatelskiej będą stanowić podstawy przemian społecznych i budowania społeczeństwa obywatelskiego³. W celu operacyjnym dotyczącym rozwoju gospodarki społecznej zaznaczone zostało, że ES przyczynia się do wzrostu gospodarczego regionu, ale też stanowi ważny element budowy kapitału społecznego włączając osoby zagrożone wykluczeniem społecznym do głównego nurtu życia społecznego. Kierunki działań w tym zakresie zmierzają do stworzenia zasad rozwoju sektora, tak aby w pełni były wykorzystywane narzędzia reintegracji zawodowej i społecznej, usług społecznych. Strategia nacisk kładzie m.in. na rozwój aktywności lokalnej, edukacji obywatelskiej, idei solidaryzmu społecznego.

³ Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020, str.43

W Strategii Polityki Społecznej dla Województwa Wielkopolskiego do 2020 roku została zaakcentowana konieczność zmiany pomocy społecznej, jej większe powiązanie z polityką społeczną, tak aby odejść od systemu pomocy doraźnej i interwencji na rzecz profilaktyki i przeciwdziałania⁴. Takie podejście widać w misji przedstawionej w Strategii, w której mówi się o wspieraniu działań służących wyrównywaniu potencjału i zasobów społecznych, wzmacnianiu zaradności obywateli oraz poszerzeniu sfery aktywności obywateli w tworzeniu i realizacji polityki społecznej. W tym kontekście ekonomia społeczna wydaje się jednym z ważniejszych elementów działania województwa w zakresie realizacji celów strategii w zakresie wszystkich grup docelowych. Konsekwentnie, w jednym z Priorytetów dokumentu zaznaczono wsparcie rozwoju infrastruktury instytucjonalnej i programów dla przedsięwzięć w sferze ekonomii społecznej umożliwiających reintegrację społeczną grup wrażliwych⁵. Biorąc pod uwagę tak sformułowane cele województwa RPRES jest dokumentem funkcjonującym na styku polityk publicznych mających za zadanie zrównoważony rozwój Wielkopolski.

⁴ Strategia Polityki Społecznej dla Województwa Wielkopolskiego do 2020 roku, Poznań, 2010r., str.38

⁵ Strategia Polityki Społecznej dla Województwa Wielkopolskiego do 2020 roku, Poznań, 2010r., str. 70

Wyzwania stojące przed sektorem ekonomii społecznej w województwie wielkopolskim

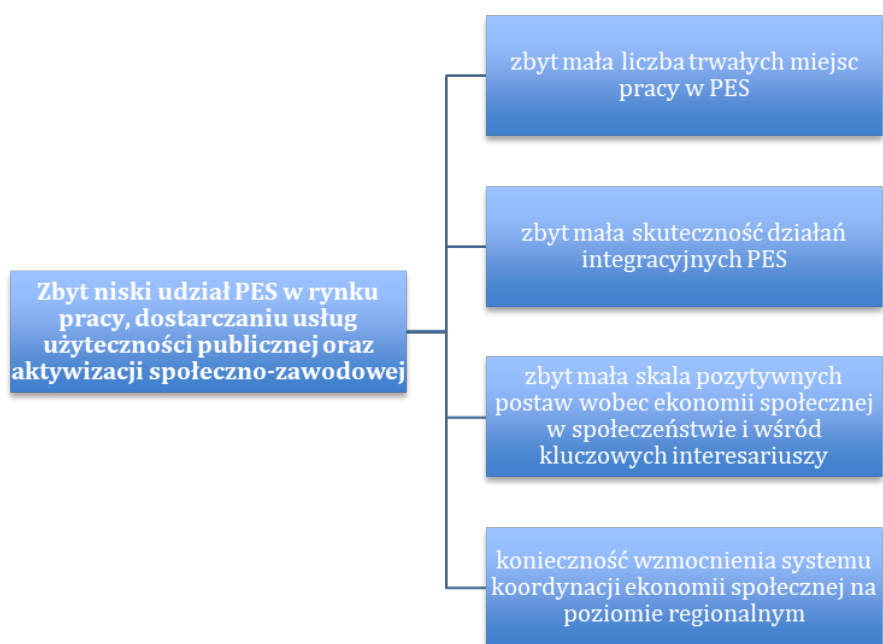
Punktem wyjścia do aktualizacji Regionalnego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Wielkopolskim (RPRES) była aktualizacja diagnozy. Główne wnioski zawarto poniżej.

Kluczowym problemem, na który odpowiedzią ma być RPRES jest

Zbyt niski udział PES w rynku pracy, dostarczaniu usług użyteczności publicznej oraz aktywizacji społeczno-zawodowej.

W trakcie prac nad diagnozą wskazano, dlaczego ekonomia społeczna nie jest wystarczająco ważnym elementem przestrzeni społeczno – gospodarczej województwa wielkopolskiego. Wynika to z kilku czynników:

- zbyt małej liczby trwałych miejsc pracy w PES,
- zbyt małej skuteczności działań integracyjnych PES,
- zbyt małej skali pozytywnych postaw wobec ekonomii społecznej w społeczeństwie i wśród kluczowych interesariuszy,
- konieczności wzmocnienia systemu koordynacji ekonomii społecznej na poziomie regionalnym.

Poniżej omówiono w sposób syntetyczny każdą z tych czterech przyczyn.

1. Zbyt mała liczba trwałych miejsc pracy w PES

Choć liczba miejsc pracy w PES w ostatnich latach wzrosła (głównie dzięki interwencji finansowanej ze środków EFS i powstawaniu nowych miejsc pracy), a województwo wielkopolskie charakteryzuje się największą siecią sprawnie działających podmiotów ekonomii społecznej, to ich liczba jest nadal zbyt mała, aby ekonomia społeczna mogła odgrywać istotną rolę w życiu społecznym i gospodarczym województwa. Według danych z monitoringu ekonomii społecznej w roku 2015 zarejestrowanych było 163 spółdzielni socjalnych, spośród których 26 nie działało lub było w stanie likwidacji. Zgodnie z danymi z tego raportu, średnio w spółdzielni pracowało 8,4 osoby, co pozwala oszacować, że w samych spółdzielniach pracowało ok. 1150 osób, w tym 756 to osoby wykluczone lub zagrożone wykluczeniem społecznym⁶.

Aktualnie najważniejszym aktorem w ekonomii społecznej są organizacje pozarządowe. Oczywiście nie wszystkie, jednak jest wśród nich grupa, która angażuje się w działania o charakterze rynkowym (w formie działalności gospodarczej lub odpłatnej statutowej). Z badań prowadzonych przez GUS (sprawozdanie SOF-1) wynika, że według stanu na dzień 31 grudnia 2010 r. w organizacjach pozarządowych zatrudnionych było, na podstawie umowy o pracę, 132,5 tys. osób. Na koniec 2012 liczba ta wzrosła o 14,5 tys., co oznacza wzrost zatrudnienia o 11%. Liczba osób pracujących na podstawie umów cywilno-prawnych zmniejszyła się między końcem 2010 r. a 2012 r. o 14,5 tys., do poziomu 374,5 tys. W sumie więc liczba pracujących łącznie w szeroko rozumianym sektorze pozarządowym pozostała bez zmian.⁷

Z danych GUS, przygotowanych na podstawie sprawozdania SOF-1, wynika, że w 2012 r. powstało 900 miejsc pracy dla jednostek z zarejestrowaną działalnością gospodarczą, w tym 700 dla jednostek faktycznie prowadzących działalność gospodarczą. Odpowiednie wartości dla obu grup w roku 2010 r. wyniosły 1100 i 900. Co jednak istotne, miejsca pracy generowane były głównie w organizacjach, które występowały jako projektodawca lub partner w projektach współfinansowanych ze źródeł zewnętrznych. Natomiast wśród odbiorców wsparcia liczba utworzonych miejsc pracy jest na tyle mała, że nie jest podawana przez GUS⁸.

Według „Informacji o funkcjonowaniu spółdzielni socjalnych działających na podstawie ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych za okres 2014–2015”⁹ przygotowanej przez MRPiPS w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego w latach 2014-2015 w województwie wielkopolskim

⁶ RAPORT KOŃCOWY Badanie stanu sektora ekonomii społecznej realizowane w ramach monitoringu sektora ekonomii społecznej w województwie Wielkopolskim, ECDF, 2015, ss. 57-58

⁷ <http://www.ekonomiaspoleczna.pl/wiadomosc/1022502.html>

⁸ Pomiar wpływu EFS na poziom zatrudnienia i ekonomizację podmiotów ekonomii społecznej w ramach badania SOF-1 za 2012 rok, GUS, Warszawa 2013

⁹ Informacja o funkcjonowaniu spółdzielni socjalnych działających na podstawie ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych za okres 2014–2015, MRPiPS, Warszawa, czerwiec 2016 r., str.29

powstały 82 spółdzielnie socjalne (2014 r. – 42 , 2015 r. – 40) oraz zostało utworzonych 559 miejsc pracy w tego typu spółdzielniach (2014 r. -324, 2015 r. – 235). Zgodnie z ww. opracowaniem w ramach środków wydatkowanych z PFRON na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej w latach 2014–2015 w Wielkopolsce przyznano środki 2 osobom (2014 r. –1, 2015 r. – 1). Niestety, brakuje danych dotyczących innych typów PES, takich jak np. spółdzielnie inwalidów, pracy czy też spółek non-profit (informacje dotyczące podmiotów reintegracyjnych zostały przedstawione w dalszej części tego rozdziału).

Pomimo braków danych można stwierdzić, że potencjał ekonomii społecznej, szczególnie w zakresie miejsc pracy dla osób w najtrudniejszej sytuacji, w tym długotrwale bezrobotnych, osób niepełnosprawnych, osób z różnego rodzaju problemami, które utrudniają im odnalezienie się w społeczeństwie i na rynku pracy, nie jest w pełni wykorzystany. Dotyczy to także miejsc pracy w sektorze usług społecznych użyteczności publicznej – w przypadku których szczególnie istotne jest świadczenie ich przez podmioty, które nie działają dla zysku.

Zbyt mały udział PES w rynku pracy wynika z szeregu przyczyn, które można przyporządkować do trzech zasadniczych grup.

Grupa pierwsza – przyczyny wewnętrzne, dotyczące samych PES. Podmioty te charakteryzują się niższą konkurencyjnością niż przedsiębiorstwa rynkowe. Wynika to jednak z natury PES, które łączą cele społeczne i cele gospodarcze. Koncentracja na celach społecznych powoduje, że w niektórych przypadkach stają się one mniej „konkurencyjne” (choć oczywiście z punktu widzenia społeczeństwa dostarczają innych wartości). Znajdują w nich często pracę osoby z różnorodnymi problemami, które potrzebują intensywnego wsparcia aby poprawić swoją zdolność do wykonywania pracy. Dlatego też konkurencyjność PES wymaga stałego wzmacniania: inwestowania w kompetencje pracowników, wzmacniania zespołów i ich zdolności do współpracy. Szczególnie istotne jest stosunkowo słaba współpraca samych PES między sobą. Utrudnia to budowanie konkurencyjnej oferty na rynku.

Grupa druga – przyczyny zewnętrzne. Badania sektora ekonomii społecznej wskazują, jak ważna dla rozwoju podmiotów ekonomii społecznej jest współpraca z otoczeniem – lokalnym samorządem, przedsiębiorcami, zaufanie klientów. W Wielkopolsce jest wiele przykładów pozytywnej współpracy, które potwierdzają powyższą tezę. Niezbędne jest jednak dalsze jej rozwijanie i wzmacnianie. Dotyczy to szczególnie samorządu, który dysponując znacznymi środkami na zakup towarów i usług, w niewystarczającym stopniu wykorzystują istniejące instrumenty umożliwiające generowanie dzięki tym środkom dodatkowych korzyści społecznych. Do takich instrumentów należą odpowiedzialne zamówienia publiczne (m.in. klauzule społeczne). Nowe możliwości stosowania społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych wprowadziła nowelizacja Ustawy prawo zamówień publicznych z dnia 22 czerwca 2016 r.

Szczególnie istotne są w tym kontekście usługi społeczne, w przypadku których sektor publiczny odgrywa znaczącą rolę, będąc jednym z kluczowych źródeł ich finansowania. Skala usług społecznych w kolejnych latach będzie niewątpliwie rosła, m.in. ze względu na sytuację demograficzną, co stwarza dodatkową przestrzeń dla rozwoju ekonomii społecznej. Wymaga to jednak wzmocnienia mechanizmów koordynacji świadczenia usług społecznych na poziomie lokalnym.

Niedostateczna współpraca dotyczy również przedsiębiorców, którzy mogą stanowić kluczowych partnerów dla PES, pomagając im ustabilizować swoją sytuację, a równocześnie odnosząc korzyści ze współpracy z tego typu podmiotami. Wiąże się to z jednej strony z brakiem aktywności ze strony samych przedsiębiorców, jak i niedostatecznym zainteresowaniem tego typu współpracą ze strony PES.

Grupa trzecia – system wsparcia. Dotychczasowy system wsparcia koncentrował się na tworzeniu nowych PES. Taka strategia była uzasadniona w sytuacji, kiedy podmiotów ekonomii społecznej było stosunkowo mało, jak miało to miejsce w roku 2008. Jednak prowadziło to do powstawania licznych mikro podmiotów, które były stosunkowo słabe i narażone na wysokie ryzyko porażki. Równocześnie, koncentrując się na tworzeniu nowych, w wielu przypadkach zaniedbywano rozwój tych już istniejących, uznając że po pierwszym roku działania powinny radzić sobie samodzielnie na rynku pracy. Niestety często założenie to okazywało się niesłuszne.

Barierą dla powstawania nowych miejsc pracy w PES był też niedostatecznie dostosowany do potrzeb PES system wsparcia. Część podmiotów, tworzących ten system, świadczyła usługi zbyt niskiej jakości. Zdiagnozowana została również poważna luka w dotychczasowej działalności ośrodków wsparcia ekonomii społecznej, które koncentrując się na działalności gospodarczej PES, nie przykładają dostatecznej wagi do reintegracji społecznej i zawodowej pracowników przedsiębiorstw społecznych, co negatywnie odbijało się na trwałości tworzonych miejsc pracy.

Barierą dla rozwoju potencjału PES i tworzenia nowych miejsc pracy był również ograniczony dostęp do kapitału finansowego. Dotyczy to zarówno podmiotów powstających, jak i tych działających. Szczególnie widoczny jest zbyt mały dostęp do instrumentów zwrotnych, co ogranicza możliwości rozwoju.

Zbyt niska konkurencyjność PES

Podmioty ekonomii społecznej nie są wystarczające konkurencyjne – co stanowi jedną z podstawowych barier dla ich rozwoju. Jakość ich produktów i usług nie zawsze spełnia oczekiwania odbiorców. Pojawiają się również opinie wskazujące na niedostateczną terminowość dostarczania produktów i usług. Przykładem mogą być przywołane wcześniej usługi społeczne - organizacje pozarządowe (które najczęściej są dostarczycielem tego typu usług) są postrzegane przez wielu badanych organizatorów jako partner słaby instytucjonalnie i nieposiadający odpowiednio rozwiniętych struktur pozwalających na profesjonalne zarządzanie realizacją złożonych zadań¹⁰.

W efekcie jest to jedna z barier upowszechnienia klauzul społecznych – obawa przed niską jakością usług/produktów dostarczanych przez PES¹¹. Jest to też jedna z barier budowania trwałych relacji z biznesem.

Istnieje szereg powodów niedostatecznej konkurencyjności PES, związanych z kompetencjami kadry (zarządczymi, zawodowymi itd.), niedostatecznym wsparciem. Poważną barierą okazuje się również

¹⁰ Diagnoza sektora usług społecznych w województwie wielkopolskim wraz z rekomendacjami, ROPS, Poznań, 2015 r., s. 272

¹¹ RAPORT KOŃCOWY Badanie stanu sektora ekonomii społecznej realizowane w ramach monitoringu sektora ekonomii społecznej w województwie Wielkopolskim, ECDF, 2015 r., s.100

niedostateczna świadomość wśród samych PES potrzeby doskonalenia jakości produktów i usług, co wiąże się z poprawianiem systemów zarządzania.

Jedną z inicjatyw skierowanych do mieszkańców województwa jest utworzenie marki **zakup prospołeczny** przez Fundację im. Królowej Polski św. Jadwigi (we współpracy z innymi organizacjami pozarządowymi). Jego celem jest zachęcanie konsumentów do kupowania produktów i usług ekonomii społecznej, a tym samym dokonywania ważnych społecznych działań, a także skłonienie certyfikowanych podmiotów ekonomii społecznej do stałej dbałości o jakość i konkurencyjność. Nagradzane są podmioty oferujące usługi i produkty o najwyższej jakości, wykonane i dostarczone w połączeniu z dbałością o wykorzystanie potencjału społecznego. Oba te wymiary są sprawdzane przez Wielkopolską Kapitułę Certyfikującą przed przyznaniem znaku. Certyfikat jest przyznawany na okres roku, a następnie przedłużany – co ma zachęcać certyfikowane podmioty do stałego dbania o jakość i o misję¹². Jest to jak do tej pory najbardziej zauważalne działanie promujące PES w kontekście wysokiej jakości świadczonych usług.

Jedną z przyczyn zbyt niskiej konkurencyjności PES jest utrudniony dostęp do innych niż bezzwrotne źródła kapitału. W zakresie instrumentów zwrotnych należy przede wszystkim zwrócić uwagę na brak oferty kredytowej, linii kredytowych oferowanych przez banki tego typu podmiotom. Bez względu na koszty kredytu, bądź płynność finansową przedsiębiorstwa społecznego, oferta kredytowa wydaje się być dla wielkopolskich PES niedostępna. Nawet Fundacja Pomocy Wzajemnej „Barka”, jeden z największych PES na rynku wielkopolskim, nie ma możliwości uzyskania kredytu na wolnym rynku w sytuacji kryzysowej. Co prawda, niektóre banki (TISE, bank DnB Nord, Bank Ochrony Środowiska S.A., czy niektóre banki spółdzielcze) oferują produkty bankowe dla PES, jest to jednak głównie oferta prowadzenia rachunków bankowych. W zakresie finansowania dłużnego, większość instytucji finansowych obsługuje tego typu podmioty w ramach standardowej oferty dla MŚP (przy założeniu, że prowadzą one działalność gospodarczą). Zasada funkcjonowania wolnorynkowej oferty dłużnej dla PES obejmuje preferencje w pobieraniu opłat i prowizji, nie wiąże się natomiast z łagodniejszymi wymaganiami kredytowymi. **Zdaniem badanych instytucji finansowych problemy w dostępie PES do finansowania zwrotnego w bankach wynikają najczęściej z braku historii kredytowej, braku zabezpieczeń, wysokiego ryzyka związanego z finansowaniem podmiotów rozpoczynających działalność gospodarczą. Poza tym, popyt na wolnym rynku kredytów mniejszego ryzyka jest tak duży, że bankom nie zależy na rozwijaniu produktu dla PES.**

Odpowiedzią na ten problem jest tworzenie na poziomie krajowym instrumentów finansowych adresowanych bezpośrednio do PES. W ostatnich latach pilotażowo działał ES Fundusz, którego operatorem było TISE. Według dostępnych danych w III makroregionie, w którym znajduje się również Wielkopolska, na rozwój ekonomii społecznej do marca 2016 roku wydatkowano pulę 6,02 mln zł, za co udzielono 77 pożyczek¹³. Według danych MRPiPS w latach 2014 -2015¹⁴ przyznano

¹² RAPORT KOŃCOWY Badanie stanu sektora ekonomii społecznej realizowane w ramach monitoringu sektora ekonomii społecznej w województwie Wielkopolskim, ECDF, 2015, s.123

¹³ Podsumowanie realizacji Projektu Systemowego pn. Wsparcie inżynierii finansowej na rzecz rozwoju ekonomii społecznej w ramach Działania 1.4 POKL, Bank Gospodarstwa Krajowego 21 kwietnia 2016 r., s. 7

¹⁴ Informacja o funkcjonowaniu spółdzielni socjalnych działających na podstawie ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych za okres 2014–2015,MRPiPS, Warszawa, czerwiec 2016 r., str. 32.

26 spółdzielniom socjalnym pożyczki (kwota środków przekazanych to 1 400,6 tys. zł) w ramach pilotażowego funduszu pożyczkowego dla przedsiębiorstw społecznych.

W perspektywie finansowej na lata 2014-2020 w POWER założono wzrost liczby PES korzystających ze zwrotnych instrumentów wsparcia finansowego. Zakłada się, że ze wsparcia skorzysta ok. 2000 PES. Na ten cel przeznaczone zostanie ok. 140 mln zł na pożyczki i poręczenia w postaci np. pożyczek na start, na rozwój i poręczeń¹⁵. Na poziomie regionalnym niezbędne jest wsparcie dla PES w dostępie do tych źródeł finansowania.

Wyzwaniem pozostaje również ułatwianie PES dostępu do innych źródeł finansowania bezzwrotnego, jak np. środki Funduszu Pracy, PFRO czy EFRR. W tym kontekście kluczową rolę do odegrania mają OWES, których zadaniem jest pomoc PES w pozyskiwaniu informacji o dostępnych źródłach finansowania i w ich zdobywaniu.

Niedostatecznie skuteczny i efektywny system wsparcia PES

Podstawą systemu wsparcia PES są akredytowane ośrodki wsparcia ekonomii społecznej, które działają na określonym terytorium, zgodnie z zasadą subregionalizacji. Zapewnia to równy dostęp do usług tych podmiotów na terenie całego województwa. Wadą może być jednak ich niedostateczna konkurencyjność, co może prowadzić do pogarszania jakości i innowacyjności świadczonych przez nie usług, a przez to mniejszego dopasowania do potrzeb beneficjentów i rozwoju ES¹⁶.

Kluczowe dla skutecznego i trwałego wsparcia PES jest korzystanie z zaleceń KPRES dotyczących kompleksowego zakresu wsparcia oferowanego przez OWES. Muszą być do niego włączone animacja, inkubacja i wsparcie istniejących OWES oraz promocja i edukacja, a także monitoring i ewaluacja działań.

Aby zapewnić wysoki poziom wsparcia oraz trwałość, powinien zostać opracowany i wdrożony system zbierania informacji o ES i monitorowania efektów, a także poziomu zatrudnienia w sektorze ES. OWES-y powinny mieć obowiązek raportowania o przeprowadzonych działaniach i efektach¹⁷.

Od czasu ostatniego badania monitoringowego zaszły już pewne zmiany w systemie wsparcia. Opracowane zostały standardy działania OWES oraz uruchomiona została Akredytacja OWES. Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej zgodnie z powyższym świadczą usługi o określonym zakresie (animacja, inkubacja i wsparcie istniejących PES, a także promocja, edukacja, monitoring i ewaluacja działań), a standardy mają z kolei zapewnić wysoką jakość świadczonych usług. Akredytacja jednak nie zlikwiduje problemów wynikających z projektowego charakteru działań OWES (wszystkie działania OWES finansowane są w chwili obecnej w ramach projektów współfinansowanych z WRPO 2014+). Powoduje to możliwość przerwy w świadczeniu usług wsparcia (pomiędzy konkursami) oraz konieczność skupienia się na osiągnięciu wskaźników projektowych, co może przesłonić istotę wsparcia, czyli utworzenie trwałych miejsc pracy w sektorze. Jest to jednak dobry kierunek tworzenia

¹⁵ Podsumowanie realizacji Projektu Systemowego pn. Wsparcie inżynierii finansowej na rzecz rozwoju ekonomii społecznej w ramach Działania 1.4 POKL, Bank Gospodarstwa Krajowego 21 kwietnia 2016 r., s 16-18

¹⁶ Raport Ewaluacja funkcjonowania systemu wsparcia ekonomii społecznej, w tym szczególnie efektywności i skuteczności działania instytucji wsparcia ekonomii społecznej (OWES, ROPS, WUP, PES, JST) Agrotec Polska Sp. z o.o. dla ROPS w Poznaniu, 2014 r.s.354.

¹⁷ Raport Ewaluacja funkcjonowania systemu wsparcia ekonomii społecznej, w tym szczególnie efektywności i skuteczności działania instytucji wsparcia ekonomii społecznej (OWES, ROPS, WUP, PES, JST) Agrotec Polska Sp. z o.o. dla ROPS w Poznaniu, 2014 r.s.354.

systemu w taki sposób, aby rozwój ekonomii społecznej przebiegał spójnie i kompleksowo, a stabilny i świadczący wysokiej jakości system wsparcia świadczył usługi na rzecz podmiotów ekonomii społecznej.

Niedostateczne zainteresowanie samorządów lokalnych i biznesu współpracą z PES

Pozytywnie nastawione do ekonomii społecznej otoczenie, w tym samorząd terytorialny i przedsiębiorcy, to jeden z warunków rozwoju potencjału samych przedsiębiorstw, powstawania w nich nowych, stabilnych miejsc pracy. Monitoring sektora ekonomii społecznej z roku 2015 pokazuje, że sporo samorządów wspiera już PES: JST kupiły dobra i usługi od PES warte 4,5 mln złotych, 22% JST deklaruje, że kupuje dobra i usługi od PES, a 37% deklaruje, że współpracuje z PES i NGO¹⁸. Należy też dodać, że 1/3 spółdzielni socjalnych została założona przez osoby prawne – zwykle jednostki samorządu terytorialnego.

Powyższe liczby pokazują jednak, że większość JST nie współpracuje z PES, nie kupuje jeszcze od nich dóbr i usług, tym samym nie wykorzystuje potencjału wydawanych na rynku środków publicznych do kreowania wartości społecznych. Jedną z barier jest oczywiście brak wiedzy i przygotowania pracowników JST do stosowania dostępnych instrumentów. Wynikać to też może z obaw przed stosowaniem innych niż cena kryteriów. Stąd też niezwykle ważne wspieranie JST w zakresie budowania ich powiązań z lokalnymi PES.

Na taką potrzebę wskazują również same PES. Jako jedną z poważniejszych barier dla swojego rozwoju wskazują one brak wiedzy przedstawicieli instytucji publicznych na temat PES oraz negatywne lub obojętne nastawienie urzędników do PES. Szczególnie należy zwrócić uwagę na współpracę z powiatowymi urzędami pracy, które odpowiadają na poziomie lokalnym za politykę zatrudnienia. Jak wskazują główni interesariusze, PUP-y w niedostatecznym stopniu współpracują z OWES i PES.

Drugim, ważnym aktorem instytucjonalnym, z punktu widzenia rozwoju ekonomii społecznej, są przedsiębiorstwa. PES mogą być włączane w łańcuch dostawców poszczególnych przedsiębiorstw, zyskując dzięki temu stabilne zamówienia, a w dłuższej perspektywie przyczyniając się do obniżania kosztów prowadzenia działalności gospodarczej. W województwie wielkopolskim są przykłady dobrych praktyk współpracy przedsiębiorstw z podmiotami ekonomii społecznej. Brak jest jednak bardziej szczegółowych danych na temat skali tej współpracy.

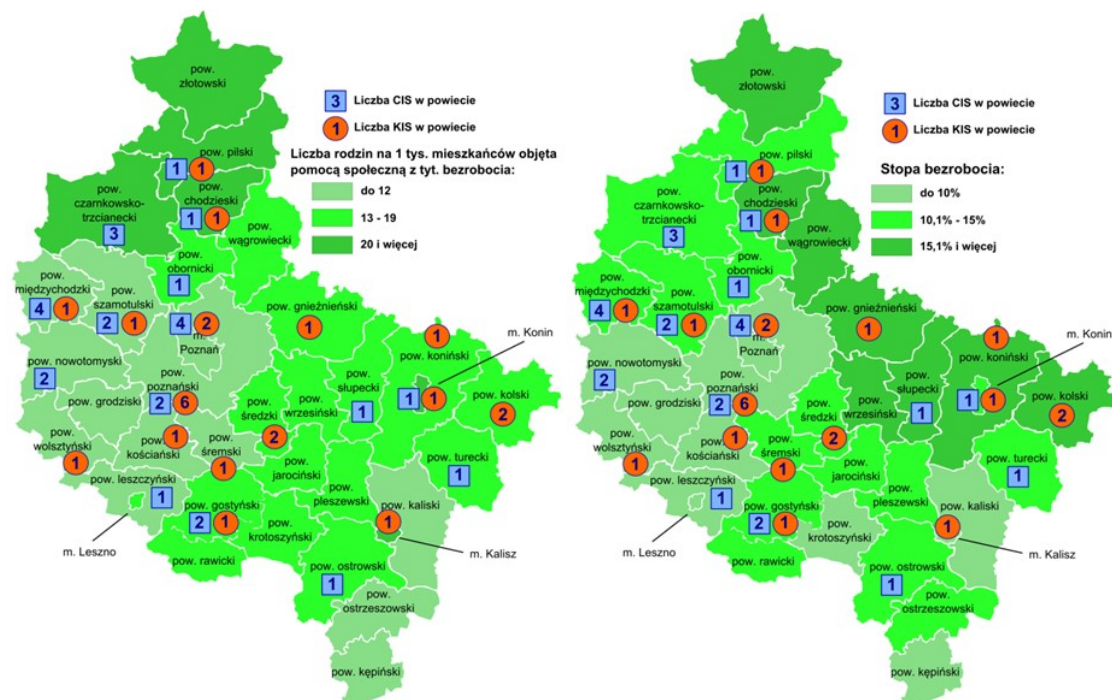
2. Zbyt mała skuteczność działań integracyjnych PES

Według „Badania stanu sektora ekonomii społecznej realizowanych w ramach monitoringu sektora ekonomii społecznej w województwie wielkopolskim” z 2015 r. dostęp do usług reintegracji / rehabilitacji społecznej i zawodowej zależy w dużym stopniu od rodzaju i liczby instytucji działających na danym obszarze. Stopień nasycenia poszczególnymi typami PES jest zróżnicowany. Najwyższy jest w przypadku WTZ (89), które w niektórych powiatach mają problem

¹⁸ RAPORT KOŃCOWY Badanie stanu sektora ekonomii społecznej realizowane w ramach monitoringu sektora ekonomii społecznej w województwie Wielkopolskim, ECDF, 2015, s.134

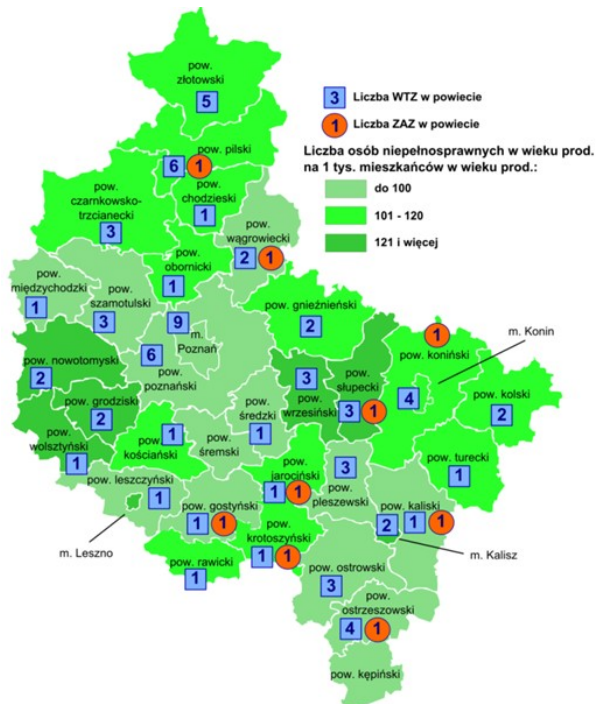
z naborem uczestników. Stosunkowo liczne są również CIS (29) i KIS (24), choć w tym przypadku widoczny jest nierównomierny rozkład. Relatywnie najmniej jest ZAZ (9), co zapewne wiąże się z wyższymi kosztami funkcjonowania tych podmiotów. Terytorialny rozkład PES nie jest związany z potrzebami uczestników, lecz wynika raczej z aktywności podmiotów zakładających te instytucje i jest nierównomierny. Samorządy, przyznając dotacje na powstanie tego typu instytucji, w niewystarczającym stopniu uwzględnia faktyczne potrzeby. Na poziomie regionalnym brakuje przemyślanej polityki tworzenia nowych podmiotów integracyjnych. Dlatego też w przyszłości decyzje dotyczące tworzenia nowych PES reintegracyjnych powinny bazować na pogłębionej analizie potrzeb, a także ocenie proponowanego sposobu działania. Poniższe mapy przedstawiają terytorialne rozmieszczenie podmiotów na tle wyodrębnionych problemów.

Mapa 1. Terytorialne rozmieszczenie KIS i CIS w woj. wielkopolskim na tle stopy bezrobocia oraz skali korzystania z pomocy społecznej.

Źródło: Raport Końcowy Ewaluacja funkcjonowania systemu wsparcia ekonomii społecznej, w tym szczególnie efektywności i skuteczności działania instytucji wsparcia ekonomii społecznej (OWES, ROPS, WUP, PES, JST), Agrotec Polsk Sp. z o.o., Poznań 2014 r. , s. 197.

Mapa 2. Terytorialne rozmieszczenie WTZ i ZAZ w woj. wielkopolskim na tle liczby osób niepełnosprawnych.

Źródło: Raport Końcowy Ewaluacja funkcjonowania systemu wsparcia ekonomii społecznej, w tym szczególnie efektywności i skuteczności działania instytucji wsparcia ekonomii społecznej (OWES, ROPS, WUP, PES, JST), Agrotec Polsk Sp. z o.o., Poznań 2014 r., s. 209.

Z nierównomiernym rozkładem PES w województwie wielkopolskim wiąże się również zdiagnozowana słaba współpraca pomiędzy PES. Zakres i skala współpracy PES z innymi instytucjami, podmiotami jest zróżnicowany. W przypadku CIS, KIS, które funkcjonują na podstawie ustawy o zatrudnieniu socjalnym, zakłada się, że KIS powinny współpracować z CIS. Jednak zgodnie z badaniami prowadzonymi

w Wielkopolsce¹⁹ tego typu współpraca raczej nie funkcjonuje. Niestety dotyczy to również miejscowości, w których działają CIS i KIS. Instytucje te nie dostrzegały swoich działań, choć wiedziały o sobie. W większości powiatów działa albo KIS, albo CIS, co wynika z traktowania tych instytucji – przede wszystkim przez samorząd lokalny – jako substytucyjne (jedna może zastąpić drugą) a nie komplementarne (jedna wspiera działania drugiej). Ponieważ KIS oferuje mniejszy zakres usług i jego działania nie są tak skuteczne w doprowadzaniu uczestników do usamodzielnienia, jak działania CIS, to, czy dana osoba trafi do CIS, czy do KIS nie zależy od jej potrzeb, tylko od dostępności tych instytucji. Ma to również wpływ na jakość prowadzonych działań reintegracyjnych i ich efektywność. Należy podkreślić iż liczba funkcjonujących CIS i KIS w województwie jest uzależniona również od dostępności środków Europejskiego Funduszu Społecznego, w ramach którego są finansowane działania poszczególnych podmiotów.

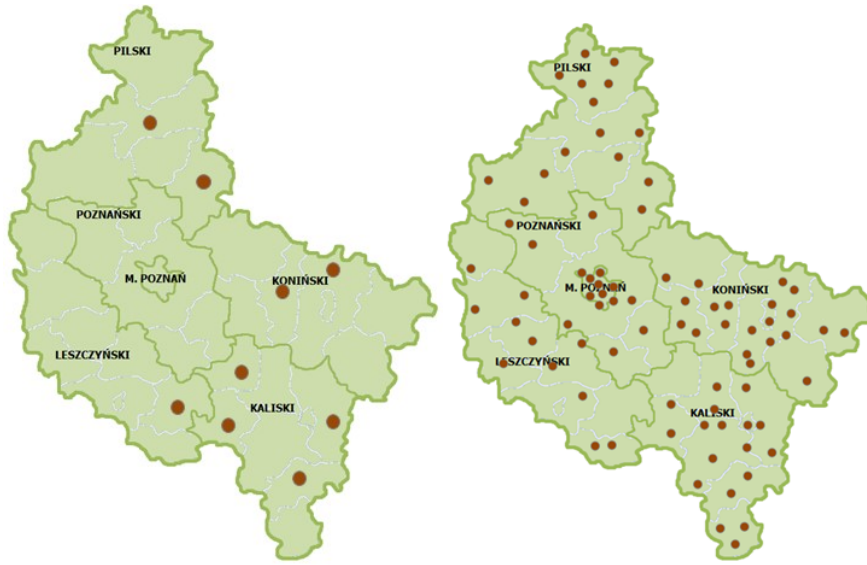
¹⁹ Badania prowadzone na zlecenie ROPS dotyczące podmiotów reintegracyjnych Raport końcowy, Badanie stanu sektora ekonomii społecznej realizowane w ramach monitoringu sektora ekonomii społecznej w województwie wielkopolskim, Europejskie Centrum Doradztwa Finansowego Badania i Szkolenia Ewa Joachimczak, Poznań, listopad 2015 r.; Raport końcowy, Badanie monitoringowe sektora ekonomii społecznej oraz jakości wsparcia i efektów działania w obszarze reintegracji społecznej i zawodowej podmiotów ekonomii społecznej ze wskazaniem rekomendacji dla systemu monitoringu, CRSG, Szczecin, grudzień 2014 r.

Dla WTZ ważnym partnerem powinny być ZAZ. Według badań w roku 2013²⁰ do ZAZ z wszystkich WTZ w województwie wielkopolskim przeszło 5 uczestników, co stanowi 0,2% ich ogólnej liczby. Wynika to z małej liczby miejsc w ZAZ, małej rotacji pracowników ZAZ oraz braku współpracy pomiędzy ZAZ i WTZ. Warsztaty nie podejmują również bliższej współpracy z zakładami pracy chronionej. Jednak nie posiadając punktu odniesienia, trudno jednoznacznie ocenić skuteczność WTZ i skalę osiąganych przez nie efektów. W przypadku części uczestników warsztatów poziom niepełnosprawności jest na tyle wysoki, że osiągnięte efekty mogą być dostrzegalne w dłuższym czasie i nie będą zapewne spektakularne. Z drugiej strony, w części WTZ widoczna jest koncentracja na organizowaniu czasu uczestnikom, a nie na faktycznej rehabilitacji. Efektem tego są powtarzające się zapisy w dokumentach, brak realnych planów rehabilitacji oraz niska efektywność zatrudnieniowa. System finansowania WTZ bazuje przede wszystkim na środkach z PFRON. W systemie finansowania oraz nadzoru i kontroli nie bierze się pod uwagę jakości i skuteczności procesu rehabilitacji oraz osiąganych efektów. Większy nacisk kładzie się na poprawność funkcjonowania, w tym przede wszystkim poprawność wypełniania dokumentów. Takie podejścia obniża u kadry motywację do poszukiwania nowych, skuteczniejszych sposobów działania. W niewielkim stopniu również udostępnia się uczestnikom WTZ kontakt z rynkiem pracy choćby w ramach praktyk i staży. Główną tego przyczyną są słabe kontakty warsztatów z pracodawcami. Osoby korzystające z tych narzędzi rzadko jednak otrzymują zatrudnienie u pracodawcy, co jest powiązane z niedostatecznym przygotowaniem uczestników do pracy (warsztaty rzadko są prowadzone pod kątem potrzeb pracodawców), a także z niedostatecznym przygotowaniem pracodawców do przyjęcia osób niepełnosprawnych.

Ważne jest to co potwierdzają badania przeprowadzone przez ROPS, że większość instytucji nadzorujących podmioty reintegracyjne i przekazujących im środki finansowe w niewielkim stopniu interesuje się skutecznością tych podmiotów i jakością ich działań, ograniczając nadzór do kwestii formalnych i zgodności z prawem. Związany z tym jest również słaby system monitorowania tych instytucji, w niektórych obszarach niedostosowany do potrzeb, nie zawierający mechanizmów zapewniania wysokiej jakości danych.

²⁰ Raport końcowy, Badanie monitoringowe sektora ekonomii społecznej oraz jakości wsparcia i efektów działania w obszarze reintegracji społecznej i zawodowej podmiotów ekonomii społecznej ze wskazaniem rekomendacji dla systemu monitoringu, CRSG, Szczecin, grudzień 2014 r., str. 204.

Mapa 3. Terytorialne rozmieszczenie ZAZ i WTZ w województwie wielkopolskim

Źródło: Raport końcowy, Badanie stanu sektora ekonomii społecznej realizowane w ramach monitoringu sektora ekonomii społecznej w województwie wielkopolskim, Europejskie Centrum Doradztwa Finansowego Badania i Szkolenia Ewa Joachimczak, Poznań, listopad 2015 r., s 34 i 44.

3. Niedostateczne zainteresowanie konsumentów produktami i usługami PES

Pozytywne postawy wobec ekonomii społecznej wymagają, aby społeczność lokalna rozumiała ideę przedsiębiorczości społecznej i dostrzegała korzyści wynikające z tego typu działalności. Tego typu postawy mogą zwiększać skłonność do kupowania dóbr i usług dostarczanych przez PES.

Większość mieszkańców województwa wielkopolskiego nie zna terminu „ekonomia społeczna”. Badani aż w 60,2% przypadkach nie mieli styczności z pojęciem ekonomii społecznej²¹.

Ekonomia społeczna kojarzy się mieszkańcom województwa z zachowaniem ekonomiczno-społecznym, funkcjonowaniem gospodarstwa społecznego a także przedsiębiorstwa społecznego. Badani wskazywali również, że pojęcie to odnosi się do współpracy między organizacjami i sposobami finansowania działalności społecznej. Zwrócono uwagę, na to że PES pomagają osobom wykluczonym społecznie zintegrować się ze społeczeństwem i powrócić na rynek pracy.

Zdecydowana większość badanych mieszkańców nie kieruje się w swoich zakupach kwestiami społecznymi, np.: prowadzenie przez producenta działań społecznych (60,7%). Jeśli takie kwestie były uwzględniane, to były to najczęściej artykuły: chemiczne (m.in. pasty do zębów, proszki do prania), spożywcze, papiernicze (w tym kartki i kalendarze) oraz produkty dla dzieci²².

²¹ RAPORT KOŃCOWY Badanie stanu sektora ekonomii społecznej realizowane w ramach monitoringu sektora ekonomii społecznej w województwie Wielkopolskim, ECDF, 2015 r., s.125

²² RAPORT KOŃCOWY Badanie stanu sektora ekonomii społecznej realizowane w ramach monitoringu sektora ekonomii społecznej w województwie Wielkopolskim, ECDF, 2015 r., s.129

Dokonując codziennych zakupów badani w największym stopniu kierują się jakością i ceną towaru – odpowiednio średnia wskazań dla tych odpowiedzi wyniosła 4,57 oraz 4,28 (ocena w skali 1-5, gdzie 1 oznacza „zupełnie nieważne, a 5 „bardzo ważne”). W mniejszym stopniu, ale nadal powyżej wartości przeciętnej o wyborze konkretnych dóbr przez respondentów decyduje świadomość, że dzięki zakupowi umożliwi się osiągnąć konkretne korzyści społeczne (3,18). Najslabiej na tle pozostałych ocenione zostały aspekty, dotyczące zaangażowania producenta w działalność społeczną (2,89) oraz popularność marki (2,97). Pokazuje to, że istnieje potencjał do zwiększania odpowiedzialności społecznej konsumentów, wymaga to jednak równoczesnego oddziaływania na ich świadomość i postawy, jak również wzmocnienia konkurencyjności produktów i usług PES.

4. System koordynacji wymaga wzmocnienia

Pomimo wielu lat działań, pozycja ekonomii społecznej jest ciągle słaba. Często traktowana jest projektowo, co wiąże się z niedostateczną trwałością prowadzonych działań. Wspieranie jej rozwoju prowadzone są tylko ze środków europejskich, co oznacza, że po 2020 roku nastąpi wyraźny spadek w rozwoju ekonomii społecznej. **Dlatego niezmiernie ważne jest aby włączyć tę sferę działalności obywateli w polityki publiczne regionu oraz wypracować trwale rozwiązania w zakresie wsparcia sektora.**

Wyniki ewaluacji funkcjonowania systemu wsparcia ekonomii społecznej, w tym szczególnie efektywności i skuteczności działania instytucji wsparcia ekonomii społecznej (OWES, ROPS, WUP, PES, JST) wykonane w 2013 r. na zlecenie ROPS zawierają szereg rekomendacji w zakresie wzmocnienia systemu wsparcia w regionie. **Według nich jednym z głównych zadań w perspektywie 2014 – 2020 powinno być uniezależnienie się od środków z UE i znalezienie rozwiązań zmierzających do finansowania systemu wsparcia z innych źródeł.** Ponadto należy zwiększyć rangę ekonomii społecznej w politykach rozwoju gospodarczego, społecznego i terytorialnego województwa oraz przyczynić się do uruchomienia mechanizmów współpracy lokalnej, dotychczas uśpionych²³.

Należy też podkreślić, że ekonomia społeczna jest kwestią horyzontalną – wpisującą się w działania wielu aktorów działających na poziomie regionalnym i lokalnym. Istnieje jednak potrzeba szerszego uwzględnienia ekonomii społecznej w innych politykach publicznych realizowanych na poziomie regionalnym, w tym m.in. rynku pracy, rozwoju przedsiębiorczości, rozwoju lokalnego. Pozwoli to odejść od perspektywy ograniczającej ekonomię społeczną jedynie do polityki społecznej i niedostrzeganie jej powiązań z rozwojem gospodarczym regionu.

Włączanie ekonomii społecznej w nowe obszary, a także koordynacja kluczowych aktorów wymagają sprawnie działających mechanizmów. W województwie wielkopolskim istnieją już wypracowane i sprawdzone rozwiązania, wymagają one jednak dalszego rozwijania i doskonalenia.

Kluczowe znaczenie ma tutaj Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej, który pełni rolę regionalnego koordynatora ekonomii społecznej. Niezbędne jest zatem wzmocnienie kompetencji pracowników

²³ Raport Końcowy Ewaluacja funkcjonowania systemu wsparcia ekonomii społecznej, w tym szczególnie efektywności i skuteczności działania instytucji wsparcia ekonomii społecznej (OWES, ROPS, WUP, PES, JST), Agrotec Polsk Sp. z o.o., Poznań 2014 r., s. 353

ROPS w zakresie koordynacji, tak aby wypracowane i implementowane w regionie rozwiązania były rzeczywistą odpowiedzią na potrzeby sektora oraz charakteryzowały się komplementarnością z rozwiązaniami na poziomie kraju.

Kluczową rolę w systemie koordynacji pełni Komitet ds. Ekonomii Społecznej oraz działające w jego ramach grupy robocze zajmujące się poszczególnymi obszarami w sektorze ekonomii społecznej. Ich działania **służą zwiększeniu spójności podejmowanych działań wzmacniając, mechanizmy koordynacji i komunikacji sektora**. Funkcjonowanie Komitetu i grup roboczych musi być jednak doskonałe.

Dla zarządzania polityką wsparcia ekonomii społecznej duże znaczenie ma też rzetelny system **monitoringu sektora**. Uzyskana wiedza pozwala na sprawdzenie czy wybrane kierunki interwencji są słuszne i czy osiągnęte są zamierzone efekty²⁴. Monitoring powinien też w większym zakresie obejmować pracę OWES, przede wszystkim w kontekście jakości usług. Dotychczas wiedza ta była fragmentaryczna i rozproszona, często też pracownikom OWES brakowało informacji zwrotnej na temat świadczonych usług i ich wpływu na stabilność tworzonych miejsc pracy. Prowadzony cyklicznie monitoring sektora w 2014 i 2015 r. pokazuje, że w regionie obszar ekonomii społecznej ciągle się rozwija, jednak zbyt mocno uzależniony jest od czynników zewnętrznych tj. środków projektowych, systemów wsparcia, standardów itp.

W toku aktualizacji diagnozy zidentyfikowano dodatkowy obszar problemowy – niewystarczający poziom kapitału społecznego. Kapitał społeczny jest pojęciem szerokim, a równocześnie nie zdefiniowanym jednoznacznie. Jak zauważa Janusz Czapiński, jeden z czołowych badaczy tej problematyki w Polsce: „mieści się w nim wszystko to, co decyduje o zdrowych relacjach społecznych, dbaniu o dobro wspólne i współpracy”.²⁵ W poszczególnych definicjach kapitału społecznego pojawiają się jednak liczne elementy wspólne, które świadczą o znaczeniu tego zjawiska. Najważniejsze spośród nich to:

- zaufanie – co wpływa na gotowość do budowania więzi międzyludzkich, angażowania się w działania na rzecz dobra wspólnego, współpracy z innymi; zaufanie ma też niezwykle istotne znaczenie w działalności gospodarczej – obniża koszty transakcyjne, zwiększa wiarygodność kontraktów, sprzyja dyfuzji wiedzy, czyli jednym słowem ułatwia prowadzenie interesów,
- więzi interpersonalne – szczególnie istotne są więzi z osobami spoza rodziny i kręgu znajomych – pozwalają na sprawne funkcjonowanie w społeczeństwie,
- angażowanie się w działalność obywatelską – taką jak udział w organizacjach społecznych, udział w wyborach.

Tak rozumiany kapitał społeczny, a właściwie jego niedobór, traktować można jak kwestię horyzontalną, przenikającą każdy z trzech obszarów, co oznacza w dużym stopniu wpływa na każdy ze zdiagnozowanych obszarów i dlatego też nie został wyodrębniony jako oddzielna przyczyna zbyt niskiego udziału PES w rynku pracy, dostarczaniu usług użyteczności publicznej i aktywizacji społecznej.

²⁴ Ibidem, str. 278

²⁵ J. Czapiński, Kapitał Społeczny; w: Diagnoza Społeczna 2013 r., red. J. Czapiński, Warszawa

Cele i rezultaty Regionalnego programu rozwoju ekonomii społecznej województwa wielkopolskiego na lata 2014-2020

Na poniższej stronie zaprezentowany został model logiczny interwencji, w postaci drzewa logicznego.

Strategicznym celem Programu jest:

Zwiększenie udziału podmiotów ekonomii społecznej w rynku pracy, aktywizacji społeczno-zawodowej i dostarczaniu usług użyteczności publicznej.

Konstrukcja logiczna Programu bazuje na strukturze diagnozy. Zakłada się, że dla zwiększenie udziału podmiotów ekonomii społecznej w rynku pracy, aktywizacji społeczno-zawodowej oraz w dostarczaniu usług społecznych, niezbędne jest:

- ⇒ zwiększenie liczby miejsc pracy w PES – co w praktyce oznacza zwiększenie potencjału tych podmiotów,
- ⇒ poprawa skuteczności i efektywności działań integracyjnych PES – tak, aby były one w stanie lepiej przygotować osoby w najtrudniejszej sytuacji do funkcjonowania w życiu społecznym i na rynku pracy,
- ⇒ upowszechnienie w społeczeństwie i wśród kluczowych interesariuszy pozytywnych postaw wobec ekonomii społecznej – tak, aby przekładało się to na zachowania konsumentów prywatnych i instytucjonalnych,
- ⇒ lepsza koordynacja działań na poziomie regionalnym – tak, aby osiągnąć możliwie najlepsze efekty dzięki dostępnym zasobom i przy zaangażowaniu wszystkich zainteresowanych podmiotów.

Rysunek 3. Schemat logiczny celów Regionalnego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej Województwa Wielkopolskiego na lata 2014-2020

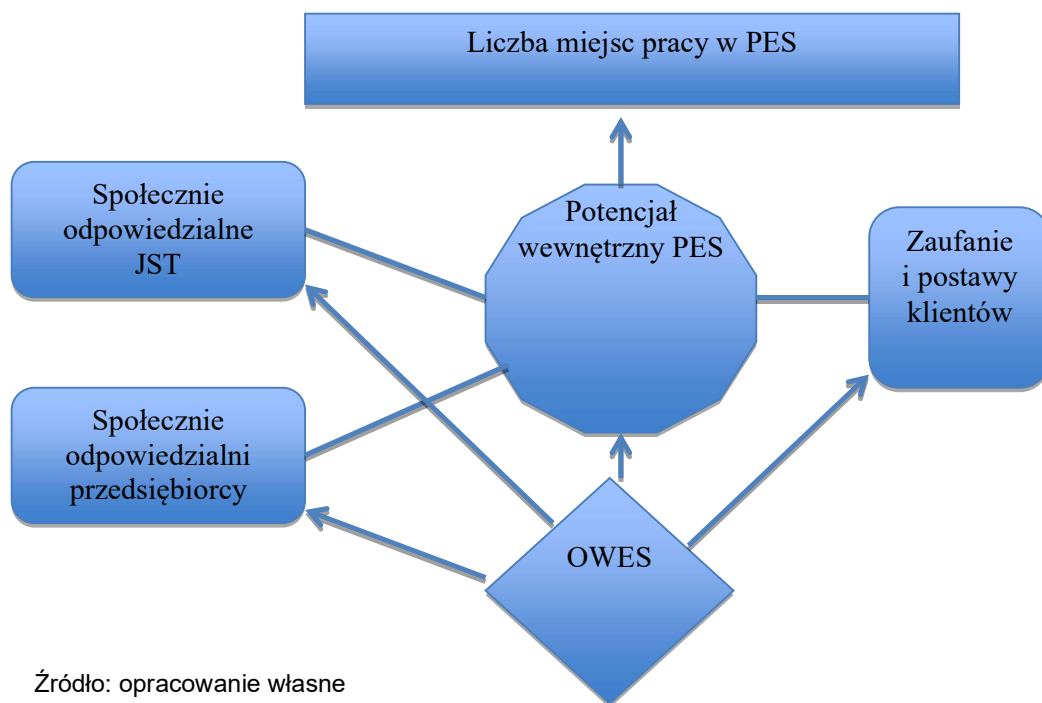

Źródło: opracowanie własne

Tak jak to zostało zaznaczone w części diagnostycznej, jako kwestia horyzontalna traktowany będzie rozwój kapitału społecznego. Jest on niezbędny dla każdego z trzech głównych rezultatów. W Programie nie przewiduje się priorytetu dotyczącego wyłącznie kapitału społecznego, jednak kwestia ta będzie uwzględniana w wielu innych działaniach.

Realizacja poszczególnych celów będzie wzmacniać się wzajemnie. Najwyższy priorytet nadany został zwiększaniu liczby miejsc pracy w sektorze ekonomii społecznej, ze szczególnym naciskiem na miejsca pracy dla osób w najtrudniejszej sytuacji oraz miejsca pracy w sektorze usług społecznych użyteczności publicznej. Wymaga to nieustannego poprawiania potencjału wewnętrznego podmiotów ekonomii społecznej, czyli ich zdolności do dostarczania wysokiej jakości produktów i usług przy równoczesnym osiąganiu celów społecznych. Niezbędne jest również stałe wzmacnianie powiązań PES z otoczeniem zewnętrznym: samorządami terytorialnymi, przedsiębiorcami, a także budowania zaufania i postaw odpowiedzialnych społecznie wśród klientów. Działania te będą podejmowane przez akredytowane ośrodki wsparcia ekonomii społecznej, które świadczą usługi wsparcia kierowane bezpośrednio do PES, jak również wzmacniają powiązania pomiędzy PES a ich otoczeniem.

Rysunek 4. Schemat logiczny Regionalnego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej województwa wielkopolskiego w zakresie zwiększania liczby miejsc pracy w PES

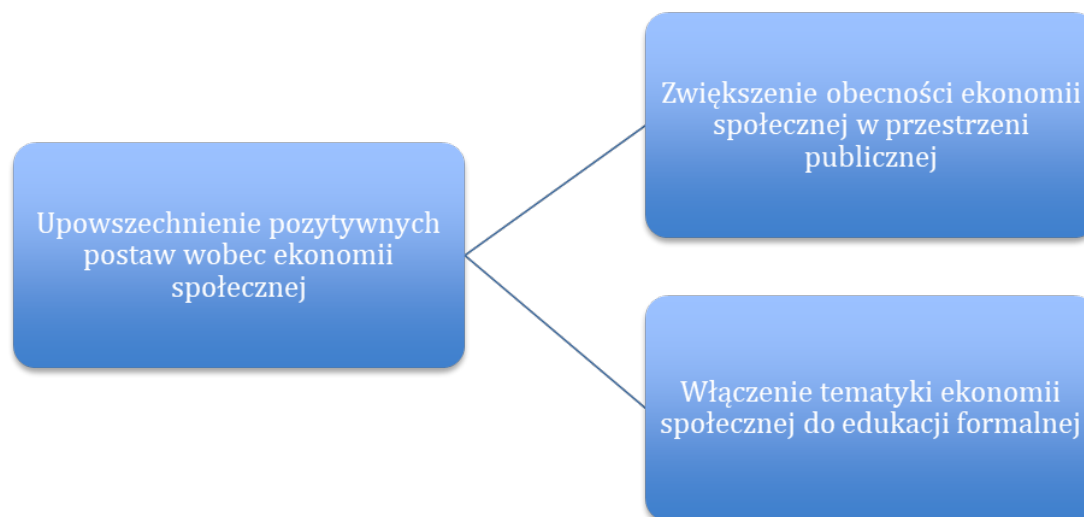

Źródło: opracowanie własne

Podkreślić należy, że tworzenie nowych, trwałych i wysokiej jakości miejsc pracy w sektorze ekonomii społecznej wymaga zdecydowanie większego nacisku w działaniach OWES na przygotowanie przyszłych pracowników, co w wielu przypadkach wiąże się z koniecznością podejmowania bardziej intensywnych działań reintegracyjnych. Wymaga to rozwoju tego typu usług w działalności OWES, jak również wzmocnienia współpracy pomiędzy OWES a podmiotami specjalizującymi się w tego typu usługach.

Zwiększenie udziału ekonomii społecznej, szczególnie w rynku pracy, wymaga oddziaływania na stronę popytową. Szczególnie istotne jest upowszechnienie pozytywnych postaw wobec ekonomii społecznej, co bezpośrednio może mieć przełożenie na zachowania konsumentów, zarówno prywatnych, jak i instytucjonalnych. Sprzyjać też będzie tworzeniu pozytywnego nastawienia wobec inicjatyw związanych z ekonomią społeczną. Wymaga to jednak starannego zaplanowania działań informacyjnych i promocyjnych, co oznacza dostosowanie treści i kanałów komunikacji do specyfiki odbiorców. Wymaga to również skoordynowanego, wspólnego wysiłku różnych aktorów: samych PES, OWES, ROPS i innych aktorów działających na poziomie regionalnym. Ważnym kanałem oddziaływania na postawy i zachowania społeczne jest system edukacji formalnej. Dlatego też podejmowane będą działania służące włączeniu treści związanych z ekonomią społeczną do kształcenia na poziomie edukacji gimnazjalnej, ponadgimnazjalnej oraz szkolnictwa wyższego. Służyć to też będzie upowszechnieniu idei pracy w sektorze ekonomii społecznej jako atrakcyjnej ścieżki kariery zawodowej.

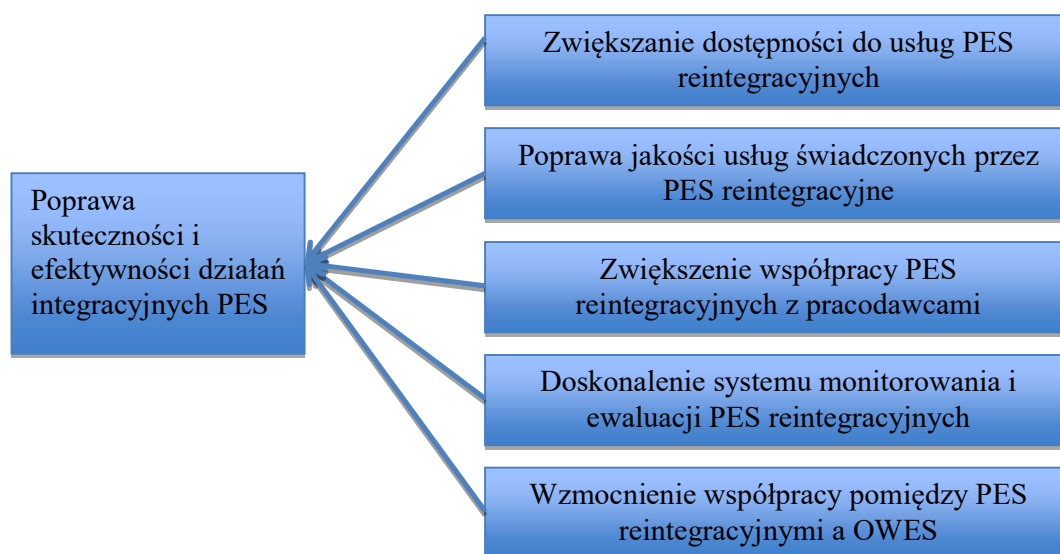
Rysunek 5. Schemat logiczny Regionalnego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej województwa wielkopolskiego w zakresie upowszechniania pozytywnych postaw wobec ekonomii społecznej

Źródło: opracowanie własne

Wzmocnienia wymagają również działania podmiotów ekonomii społecznej o charakterze reintegracyjnym (centrów integracji społecznej, klubów integracji społecznej, warsztatów terapii zajęciowej, zakładów aktywności zawodowej). Na podstawie badań prowadzonych przez ROPS można stwierdzić, że podmioty te, choć mogą wykazać się wieloma sukcesami, wymagają jednak nadal wzmocnienia. Wskazane jest zwiększenie dostępu do usług tych podmiotów, choć każdorazowo wymaga to szczegółowej analizy potrzeb. Doskonalenia wymaga również jakość usług świadczonych przez te podmioty – niezbędne jest podnoszenie kompetencji pracowników, wypracowywanie narzędzi wspierających ich pracę, wzmocnianie systemu monitorowania i ewaluacji tego segmentu. Niezwykle istotne jest również silniejsze powiązanie działalności tych podmiotów z rynkiem pracy, dlatego też będzie kładziony szczególny nacisk na wzmocnianie ich współpracy z przedsiębiorcami. Podejmowane również będą działania służące wzmocnieniu powiązania tych podmiotów z innymi aktorami odpowiedzialnymi za politykę społeczną na poziomie lokalnym, tak aby podmioty te w większym stopniu stawały się częścią lokalnych systemów zabezpieczenia społecznego, mądrze koordynowanego na poziomie lokalnym.

Rysunek 6. Schemat logiczny Regionalnego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej województwa wielkopolskiego w zakresie wzmocnienia działań integracyjnych PES

Źródło: opracowanie własne

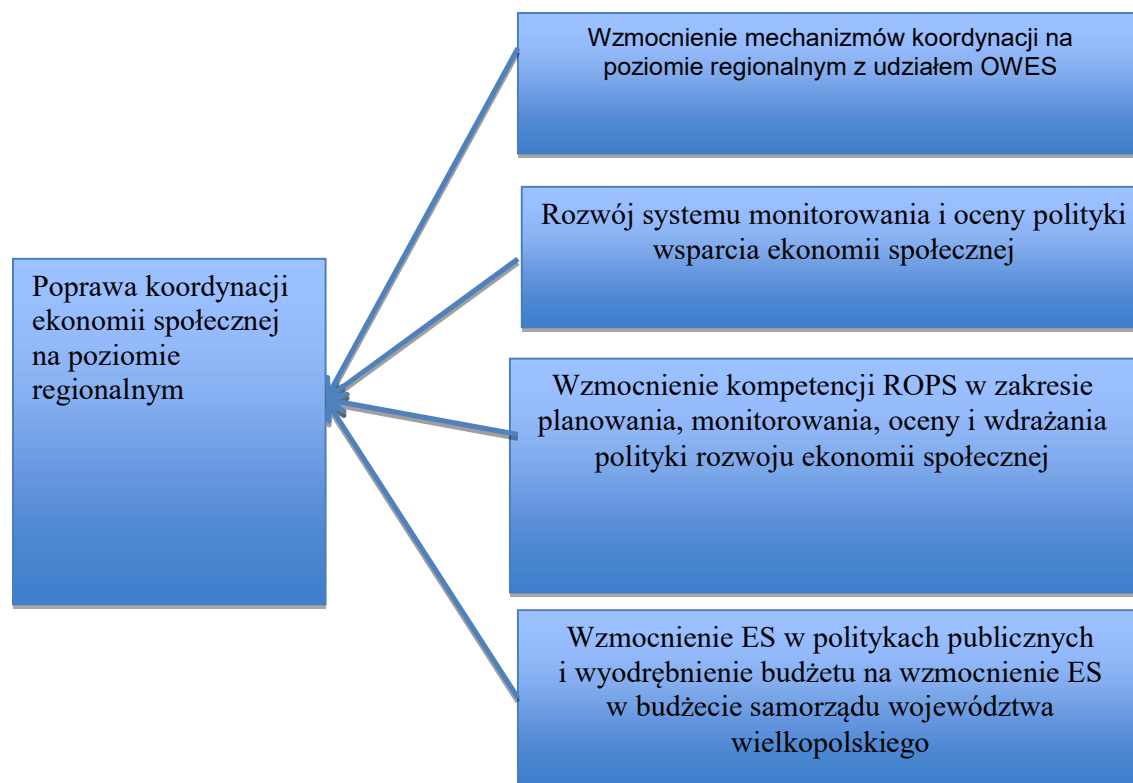
Wieloaspektowość polityki rozwoju ekonomii społecznej oraz duża liczba zaangażowanych aktorów wymagają sprawnych mechanizmów koordynacji, a także zaangażowania wielu partnerów. Szczególnie istotne jest włączenie do prac przedstawicieli instytucji i jednostek nie związanych bezpośrednio

z ekonomią społeczną, którzy jednak poprzez swoje działania wywierają na PES znaczący wpływ. Dotyczy to zarówno przedstawicieli świata biznesu, administracji samorządowej, jak i organizacji pozarządowych. Bez tego istnieje znaczne ryzyko podejmowania działań fragmentarycznych i niepełnych, a część wysiłków nie przyniesie oczekiwanych efektów.

Jak już zostało wspomniane za koordynację działań na rzecz ekonomii społecznej na poziomie regionalnym odpowiedzialny jest ROPS. Duże znaczenie należy przypisać również Zarządowi Województwa Wielkopolskiego, który pełni funkcję Instytucji Zarządzającej WRPO i będzie podejmował ostateczne decyzje dotyczące kształtów konkursów i zasad wspierania ekonomii społecznej. Istotne będą również działania ośrodków wsparcia ekonomii społecznej, które będą pracowały bezpośrednio na rzecz podmiotów ekonomii społecznej. Działania tych wszystkich podmiotów wymagają sprawnych mechanizmów komunikacji i koordynacji działań. Równocześnie niezbędne jest angażowanie innych podmiotów i jednostek organizacyjnych, szczególnie takich, które nie zajmują się bezpośrednio ekonomią społeczną, a jednak ich działania mają znaczący wpływ na rozwój podmiotów ekonomii społecznej. Służyć temu będą wypracowane mechanizmy koordynacji i komunikacji, w tym przede wszystkim Komitet ds. ekonomii społecznej oraz działające w jego strukturach grupy robocze. Będą one służyć wzmocnieniu pozycji ekonomii społecznej w politykach publicznych prowadzonych na poziomie regionalnym i lokalnym. Wyrazem tego będzie zwiększenie środków na rozwój ekonomii społecznej w budżecie samorządu województwa wielkopolskiego, tak aby po 2022 roku system wsparcia ES mógł być rozwijany niezależnie od środków unijnych.

Decyzje podejmowane przez głównych aktorów powinny bazować na wiedzy i na faktach. Dlatego też niezbędne jest doskonalenie systemu monitorowania i ewaluacji sektora ekonomii społecznej, tak aby umożliwić dostarczanie wysokiej jakości danych.

Rysunek 7. Schemat logiczny Regionalnego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej województwa wielkopolskiego w zakresie wzmocnienia koordynacji ekonomii społecznej na poziomie regionalnym

Priorytety i działania

Zaproponowana struktura priorytetów odpowiada strukturze celów RPRES. Dlatego też zostały wyodrębnione cztery priorytety. Zakres działań w ramach każdego z priorytetów pokrywają w pełni wszystkie wyznaczone rezultaty, choć ich struktura została dopasowana do planowanego sposobu wdrażania Programu.

Priorytet I. Wzrost liczby miejsc pracy

Jednym z kluczowych elementów ekonomii społecznej jest tworzenie miejsc pracy dla osób w najtrudniejszej sytuacji, które gwarantują dobrą jakość pracy i godne wynagrodzenie. Zaproponowane działania mają doprowadzić do istotnego zwiększenia liczby miejsc pracy, równocześnie zapewniając ich jakość, stabilność i godziwe wynagrodzenia.

Działanie I.1 Wzmacnianie potencjału wewnętrznego PES

Warunkiem tworzenia nowych miejsc pracy przez podmioty ekonomii społecznej jest rozwijanie działalności gospodarczej: zdobywania nowych zleceń, produkowania wysokiej jakości produktów i dostarczania wysokiej jakości usług, służącej osiągnięciu celów społecznych. Dlatego też PES muszą być sprawnymi, dobrze zarządzanymi i posiadającymi wykwalifikowanych pracowników przedsiębiorstwami. Wspierać je będą w tym akredytowane ośrodki wsparcia ekonomii społecznej, świadczące wysokiej jakości usługi, dostosowane do potrzeb PES. Działania te będą obejmować przede wszystkim:

1. Wzmacnianie kompetencji zarządczych kadry PES – obejmuje to kompetencje w zakresie m.in. zarządzania strategicznego, zarządzania zespołem i finansami – wymaga to jednak budowania wśród kadry zarządzającej świadomości potrzeb rozwoju i doskonalenia sposobu działania PES.
2. Wzmacnianie zdolności do budowania wizerunku PES, m.in. budowania oferty, obecności PES w przestrzeni realnej i wirtualnej, kształtowania polityki cenowej, tworzenia marketing mix, wykorzystywania marketingu internetowego i informacji prasowej.
3. Doskonalenie struktur zarządzania, procesów produkcji i świadczenia usług – profesjonalne doradztwo dla PES i pomoc we wdrożeniu bardziej zaawansowanych metod zarządzania i zapewniania jakości.
4. Wzmacnianie kompetencji zawodowych pracowników PES – identyfikowanie potrzeb w zakresie kompetencji zawodowych PES, identyfikacja posiadanych już przez pracowników PES kompetencji, określanie planów rozwoju zawodowego pracowników PES, podnoszenia kompetencji poprzez:
 - a) szkolenia i kursy (organizowane przez OWES i podmioty zewnętrzne),
 - b) korzystanie z profesjonalnego, branżowego doradztwa i mentoringu,

- c) współpraca z innymi PES (np. organizacja staży / praktyk),
 - d) pomoc w formalnym potwierdzaniu kompetencji nabytych w procesie uczenia się pozaformalnego i nieformalnego.
5. Wzmocnienie zdolności do zdobywania zleceń: ułatwianie kontaktów z potencjalnymi zleceniodawcami (z sektora publicznego i prywatnego), pomoc w identyfikowaniu potencjalnych zleceń, pomoc w przygotowaniu ofert, pomoc w budowaniu konsorcjów.
 6. Wzmacnianie skali i intensywności współpracy z innymi PES – pomoc PES w budowaniu konsorcjów w celu zdobywania bardziej atrakcyjnych zleceń, jak też bardziej trwałych struktur gospodarczych (również ponad-subregionalnych i ponad-regionalnych), które będą mogły starać się o większe zamówienia z sektora publicznego i prywatnego.

Działania OWES prowadzone będą z zachowaniem autonomii PES oraz zgodnie z zasadą subsydiarności: koncentrować się będą na takiej pomocy PES, której one faktycznie potrzebują dla rozwoju. Zakłada się, że kierowane będzie zarówno do nowych, jak również do już istniejących PES.

Warunkiem rozwoju działających PES jest również lepszy dostęp do kapitału, zarówno na inwestycje, jak również kapitału na prowadzenie działalności (tzw. obrotowego). Duża część PES obawia się korzystania z instrumentów finansowych, a z drugiej strony instytucje finansowe nie dysponują ofertą dostosowaną do tych podmiotów. Niemniej doświadczenia pilotażu Funduszu ES, prowadzonego przez TISE, pokazują, że zainteresowanie tego typu instrumentami rośnie. Równocześnie instrumenty finansowe, przewidziane na poziomie krajowym, nie zaspokoją wszystkich potrzeb przedsiębiorstw społecznych, które działają i będą działać na terenie województwa wielkopolskiego. Planowane działanie obejmuje:

1. Analizę możliwości uruchomienia dodatkowych, innowacyjnych instrumentów kapitałowych dla PES, takich jak np. venture capital, obligacje społeczne, pożyczki zwrotne itd.
2. Wzmocnienie mechanizmów finansowania wzajemnego i społecznego:
 - a) opracowanie założeń utworzenia funduszu finansowanego ze składek PES,
 - b) upowszechnienie mechanizmów finansowania społecznego (crowdfunding).
3. Wzmocnienie kompetencji OWES w zakresie wsparcia PES w ułatwianiu dostępu do instrumentów finansowych (przeznaczonych tylko dla PES, jak również standardowych instrumentów finansowych).
4. Wprowadzenie preferencji dla PES w zakresie dostępu do środków EFS lub EFRR w ramach WRPO w obszarach:
 - a) rewitalizacja,
 - b) usługi społeczne,
 - c) ochrona środowiska.

5. Nawiązanie współpracy z sektorem bankowym, w tym z bankami spółdzielczymi, w zakresie wypracowania optymalnej oferty produktowej, szczególnie w zakresie prowadzenia rachunków oraz oferty kredytowej kierowanej do podmiotów ekonomii społecznej.

Działanie I.2 Stymulowanie powstawania nowych miejsc pracy w PES

W przypadku województwa wielkopolskiego mocną stroną są znaczące środki na wsparcie sektora ekonomii społecznej, które w dużym stopniu zostaną przeznaczone na tworzenie nowych miejsc pracy. Wymaga to mądrego wykorzystania instrumentów stymulujących ich powstawania, zarówno tych

o charakterze bezpośrednim jak i pośrednim. Tworzenie nowych miejsc pracy jest zadaniem OWES, które świadczą różnego rodzaju usługi animacyjne, doradcze i szkoleniowe dla nowych inicjatyw oraz istniejących podmiotów ekonomii społecznej. Usługi te mają na celu przygotować te podmioty do utworzenia miejsca pracy. Może być one utworzone przez OWES w sposób bezpośredni, co polega na udzielaniu dotacji nowym lub istniejącym przedsiębiorstwom społecznym. Tworzenie miejsc pracy w sposób pośredni wiąże się ze wsparciem rozwoju działalności biznesowej przedsiębiorstw społecznych, co powinno prowadzić do utworzenia nowych miejsc pracy.

Działanie obejmuje:

1. Dotacje na tworzenie nowych miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych – dotacje będą przyznawane na tworzenie miejsc pracy w nowych lub w istniejących przedsiębiorstwach społecznych.
2. Stymulowanie wzrostu liczby pracujących w przedsiębiorstwach społecznych – wymaga to przede wszystkim koncentracji działań OWES na tych podmiotach, które charakteryzują się dużym potencjałem dla wzrostu zatrudnienia:
 - a. ze względu na możliwość replikowania modelu biznesowego (np. w formule franczyzy społecznej),
 - b. ze względu na możliwość zwiększania skali działania danego przedsiębiorstwa.
3. Wypracowanie założeń dotyczących utworzenia i sposobów wspierania sieci współpracy gospodarczej podmiotów ekonomii społecznej na poziomie regionalnym (przy współpracy OWES i ROPS). Oznacza to stymulowanie planowej, stałej, systematycznej współpracy gospodarczej PES, zawiązanej w celu wzmocnienia pozycji rynkowej danej grupy PES. Sieć może działać w różnych formach: klastrów, franczyzy, porozumienia, grupy producenckiej itd.
4. Wypracowywanie lub transfer, a następnie upowszechnianie modeli biznesowych przedsiębiorstw społecznych o dużym potencjale wzrostu zatrudnienia.

Działanie I.3 Zwiększanie udziału osób w najtrudniejszej sytuacji wśród klientów OWES oraz wśród pracowników PES

OWES w bardzo ograniczonej skali prowadzą działania z zakresu reintegracji społecznej i zawodowej swoich uczestników. Zakłada się, że za przygotowanie klientów OWES powinny odpowiadać inne instytucje, np. CIS, KIS lub ośrodki pomocy społecznej. W praktyce jednak przepływy klientów pomiędzy tymi podmiotami a OWES są stosunkowo małe (choć wskazać można pozytywne przykłady). Prowadzi to do dwóch, wzajemnie wzmacniających się efektów. Po pierwsze, do OWES trafiają osoby, które nie są przygotowane do podjęcia jakiejkolwiek pracy, a w formie przedsiębiorstwa społecznego szczególnie. Osoby te nie rozwiązały problemów, które wcześniej utrudniały im podjęcie lub utrzymanie pracy i w związku z tym mają często trudności z utrzymaniem pracy w PES. W efekcie pojawiają się problemy interpersonalne i trudności w funkcjonowaniu przedsiębiorstw społecznych.

Po drugie, wysokie prawdopodobieństwo pojawiania się tego typu problemów oraz nacisk na tworzenie nowych i trwałych miejsc pracy powodują, że OWES koncentrują się na osobach w relatywnie lepszej sytuacji. Z punktu widzenia OWES jest to mniej ryzykowna strategia i zwiększa szanse na trwałość nowego przedsiębiorstwa społecznego. W praktyce jednak powoduje to, że wsparcie nie trafia do osób w najtrudniejszej sytuacji.

Biorąc powyższe pod uwagę, wskazane jest wdrożenie mechanizmów, które zapewnią lepsze przygotowanie, pod kątem integracji społecznej i zawodowej, przyszłych pracowników przedsiębiorstw społecznych, a także ograniczać będą negatywne zjawisko wykluczania osób w najtrudniejszej sytuacji z grona klientów OWES. Działanie to uwzględnia:

1. Określenie minimalnego udziału osób w najtrudniejszej sytuacji wśród klientów PES i wśród osób, które otrzymały dotacje na utworzenie miejsca pracy:
 - a. osoby zaliczane do grup wymienionych w rozdziale 3 pkt. 11 Wytycznych w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020 (zwanym dalej Wytycznymi) powinny stanowić większość klientów OWES i osób dla których utworzono miejsca pracy,
 - b. przy czym OWES uwzględniać przede wszystkim osoby wymienione w rozdziale 3 pkt 11 ppkt.: c, d, e, f, k.
2. Wprowadzenie w projektach finansowanych z EFS wymogu nawiązaniu przez OWES współpracy z PES reintegracyjnymi (CIS, KIS, WTZ, ZAZ) oraz innymi podmiotami zajmującymi się reintegracją społeczną i zawodową, które będą przygotowywać klientów OWES do rozpoczęcia pracy; przy równoczesnym wprowadzeniu analogicznych wymogów

dla tychże podmiotów w przypadku realizacji przez nie projektów finansowanych z EFS; współpraca ta powinna uwzględniać m.in.:

- a. wymianę informacji na temat sytuacji uczestników oraz zakresu otrzymanego wsparcia,
- b. koordynację działań OWES i podmiotów reintegracyjnych, umożliwiającą przepływ uczestników PES reintegracyjnych do OWES,
- c. świadczenie usług OWES dla uczestników podmiotów reintegracyjnych – przygotowanie ich do rozpoczęcia pracy w przedsiębiorstwie społecznym lub założenia przedsiębiorstwa społecznego,
- d. prowadzenie wspólnych działań przez OWES i PES na rzecz osób w najtrudniejszej sytuacji.

W celu zapewnienia tego typu koordynacji wskazane jest w przyszłości rozważenie wydłużenia okresu realizacji projektów OWES.

3. Wspieranie przez OWES powstawania nowych podmiotów reintegracyjnych lub rozszerzania skali działania istniejących, przy uwzględnieniu założeń opisanych w Działaniu II.2.
4. Wprowadzenie do katalogu działań OWES usług z zakresu reintegracji społecznej i zawodowej. Usługi te, w zależności od potencjału OWES, mogą być świadczone samodzielnie przez OWES lub zlecane innym podmiotom. Działanie to powinno być prowadzone jako komplementarne do tych opisanych w pkt. 2-3. Oznacza to, że OWES w pierwszej kolejności powinien nawiązać współpracę z działającymi na danym terenie podmiotami reintegracyjnymi. Dopiero w przypadku braku dostępu do takich usług OWES powinien świadczyć tego typu usługi samodzielnie. Działania reintegracyjne mogą być prowadzone w formie:
 - a. preinkubacji – polegającej na tworzeniu w strukturach OWES przedsiębiorstwa społecznego, przy następujących założeniach:
 - beneficjenci uzyskują status uczestnika procesu reintegracji społeczno-zawodowej prowadzonej przez OWES,
 - beneficjenci będą uczestniczyli w reintegracji zawodowej polegającej na wykonywaniu zadań zawodowych w ramach przedsiębiorstwa społecznego działającego w strukturze OWES,
 - beneficjenci będą uczestniczyli w zajęciach z zakresu reintegracji społecznej i zawodowej, niezbędnych do przygotowania do pracy zawodowej w przedsiębiorstwie społecznym,
 - beneficjenci będą otrzymywali świadczenie integracyjne, odpowiadające wysokości zasiłku dla osób bezrobotnych, a OWES odprowadzał będzie za nich składki na ubezpieczenie zdrowotne,

- po nabyciu zdolności do samodzielnego funkcjonowania przedsiębiorstwo społeczne jest wydzielane ze struktury OWES i staje się samodzielnym podmiotem. Zakupiony majątek przechodzi na własność przedsiębiorstwa społecznego.
 - b. staży połączonych z reintegracją – umożliwienie osobom, które chcą rozpocząć pracę w przedsiębiorstwie społecznym, a nie jest do tego przygotowana, stażu w przedsiębiorstwie społecznym, połączonym z integracją społeczną i zawodową. Uczestnik stażu otrzymuje świadczenie integracyjne, które może być finansowane ze środków Funduszu Pracy.
5. Świadczenie przez OWES usług reintegracyjnych / usług wsparcia (np. psychologa, doradcy zawodowego, pracownika socjalnego itd.) dla osób już pracujących w przedsiębiorstwach społecznych; usługi te służyć będą wsparciu w procesie reintegracji społeczno-zawodowej pracowników przedsiębiorstw społecznych oraz zwiększeniu trwałości ich zatrudnienia.
 6. Uwzględnienie w działaniach OWES usług osoby pomagającej osobom z niepełnosprawnościami w funkcjonowaniu w nowym miejscu pracy (asystenta osoby z niepełnosprawnością, trenera pracy) – osoby te byłyby odpowiedzialne za wprowadzenie osoby niepełnosprawnej do PES oraz pomoc w pierwszym okresie jej pracy w PES; wsparcie kierowane przede wszystkim do osób z niepełnosprawnością intelektualną.
 7. Zachęcanie przedsiębiorstw społecznych do aplikowania o środki na integrację społeczną i zawodową swoich pracowników i członków.

Działanie I.4 Poprawa skuteczności i efektywności systemu wsparcia ekonomii społecznej

Koniecznym warunkiem powstawania nowych i rozwoju istniejących podmiotów ekonomii społecznej jest skuteczny i efektywny kosztowo system wsparcia. Usługi te powinny być świadczone przez podmioty znające specyfikę ekonomii społecznej i posiadające odpowiednie doświadczenie i potencjał. Mocną stroną województwa wielkopolskiego są silne, prężnie działające OWES, których działania są sprawnie koordynowane na poziomie regionalnym. Niemniej konieczne jest ciągle doskonalenie tego systemu.

System wsparcia powinien być tak zaprojektowany, aby umożliwiać równy dostęp do wysokiej jakości usług wszystkim mieszkańcom województwa. Równocześnie powinien umożliwiać pewną elastyczność, polegającą m.in. na podejmowaniu działań wykraczających poza granice poszczególnych subregionów.

Dotychczas system miał charakter przede wszystkim podaży. Oznaczało to, że to dostawcy usług (OWES) mieli decydujący wpływ na zakres i jakość świadczonych usług, a klient miał ograniczoną możliwość wyboru dostawcy usługi i jej rodzaju. Wprowadzenie subregionalizacji

może wzmocnić ten mechanizm, wpływając negatywnie na jakość świadczonych usług. Wprowadzenie czystego mechanizmu popytowego na tym etapie jest trudne i wiąże się z wieloma zagrożeniami, dlatego też w pierwszej kolejności należy dokładnie przemyśleć założenia tego systemu i wypracować wstępną koncepcję jego funkcjonowania.

Działanie to obejmie przede wszystkim:

1. Wypracowanie założeń i szczegółowej koncepcji popytowego systemu wsparcia dla podmiotów ekonomii społecznej (lub ewentualnie przeprowadzenie pilotażu), z uwzględnieniem doświadczeń systemu popytowego dystrybucji środków EFS na szkolenia dla przedsiębiorców.
2. Wprowadzenie mechanizmów zapewniających równy dostęp do wysokiej jakości świadczonych usług dla wszystkich mieszkańców i PES na terenie województwa wielkopolskiego:
 - a. ogłaszanie konkursów na usługi OWES dla każdego z subregionów, przy założeniu, że każdy z akredytowanych OWES składa maksymalnie jeden wniosek o dofinansowanie w ramach danego konkursu,
 - b. wprowadzenie możliwości świadczenia usług OWES poza granicami subregionu zgodnie z limitem wyznaczonym przez Instytucję Zarządzającą WRPO we współpracy z ROPS (szczegółowe rozwiązania zostaną określone w regulaminach konkursów).
3. Wprowadzenie wymogu uwzględniania w projektach OWES środków na wewnętrzne mechanizmy zapewniania jakości, uwzględniające co najmniej:
 - a. prowadzenie regularnego monitoringu sytuacji PES, losów i satysfakcji uczestników projektów,
 - b. wprowadzenie obowiązku informowania klientów OWES o możliwości raportowania o niezadowolającej jakości usługi,
 - c. wprowadzenie obowiązku prowadzenia regularnej ewaluacji zewnętrznej projektów OWES, przy czym ewaluacje powinny być zamawiane i finansowane ze środków OWES, jednak określenie zakresu ewaluacji, wybór wykonawców i odbiór ewaluacji powierzony będzie komitetowi sterującemu, w skład którego wchodzić będą:
 - przedstawiciele OWES,
 - przedstawiciele klientów OWES,
 - przedstawiciele ROPS,
 - przedstawiciele IZ WRPO.

4. Prowadzenia okresowych ocen kompetencji pracowników OWES i określanie planów rozwoju zawodowego.
5. Działania podnoszące kompetencje OWES zgodne z planami rozwoju zawodowego: udział w szkoleniach i innych formach poprawy kompetencji, w tym udział w działaniach organizowanych przez MRPiPS, udział w działaniach realizowanych na poziomie kraju.
6. Wprowadzenie zewnętrznych mechanizmów zapewniania jakości usług OWES, uwzględniających m.in.:
 - a. tworzenie sieci samodoskonalenia i samokształcenia dla pracowników OWES na poziomie regionalnym,
 - b. wypracowywanie wspólnych narzędzi, procedur i ewentualnie wzorów dokumentów, wspierających pracę OWES,
 - c. prowadzenie badań i analiz dotyczących trafności, jakości, skuteczności i efektywności świadczonych usług (we współpracy z Obserwatorium Integracji Społecznej funkcjonującego w ramach WROT, UMWW w ramach planu ewaluacji WRPO),
 - d. wypracowaniem mechanizmów zbierania i wykorzystywania informacji o nieprawidłowościach w działaniach OWES i współpraca z Komitetem Akredytacyjnym, zgodnie z przyjętymi zasadami.
7. Wypracowanie i wdrożenie zasad i identyfikowania, pomiaru i obliczania wartości korzyści społecznych wynikających z:
 - a. działalności OWES,
 - b. PES utworzonych dzięki wsparciu OWES.

Działanie I.5 Zwiększenie skali współpracy PES z JST i biznesem

Jednym z podstawowych czynników sukcesu PES jest nawiązanie trwałej współpracy z samorządem lokalnym. JST są ważnym klientem PES, a równocześnie, wydając środki publiczne, powinny dbać o maksymalizację wartości społecznych, osiąganych przy okazji kupowania różnych dóbr i usług. Stąd też PES powinny być naturalnym partnerem dla samorządu lokalnego. Wymaga to jednak wzmocnienia mechanizmów współpracy i koordynacji działań na poziomie lokalnym (np. w formule partnerstwa lokalnego). Ważnym wzmocnieniem dla tego typu współpracy będzie nowelizacja Ustawy prawo zamówień publicznych, opublikowana w dniu 13 lipca 2016 r., która ułatwia stosowanie odpowiedzialnych społecznie zamówień publicznych.

Działanie będzie obejmować następujące elementy:

1. Poprawę koordynacji polityki społecznej i gospodarczej na poziomie lokalnym, co będzie polegało m.in. na silniejszym uwzględnieniu roli podmiotów ekonomii społecznych oraz

budowaniu powiązań pomiędzy poszczególnymi PES oraz innymi instytucjami działającymi na poziomie lokalnym:

- a) wyznaczenie w każdym z powiatów koordynatora ds. usług społecznych (w ramach projektu systemowego PCPR),
 - b) wzmocnienie kompetencji przedstawicieli JST w zakresie koordynacji polityki społecznej i gospodarczej na poziomie lokalnym,
 - c) budowanie sieci przedstawicieli powiatów i gmin odpowiedzialnych za koordynację lokalnych polityk społecznych i gospodarczych,
 - d) wzmocniania mechanizmów współpracy na poziomie lokalnym (np. w formie partnerstw lokalnych) i promowanie idei partnerstw lokalnych wśród przedstawicieli samorządu terytorialnego.
2. Upowszechnienie społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych, szczególnie w zakresie usług społecznych użyteczności publicznej²⁶:
- a) wydanie przez Marszałka Województwa Wielkopolskiego rekomendacji dotyczących stosowania rozwiązań w zakresie społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych, które są zgodne z polityką regionalną (jak również prowadzenie innych działań promujących wśród JST stosowanie tych rozwiązań),
 - b) promowanie rozwiązań z zakresu społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych na portalu regionalnym ES oraz na stronach OWES.
3. Wzmocnienie współpracy ze służbami wojewody w zakresie nadzoru nad jakością usług użyteczności publicznej, zamawianej przez samorząd terytorialny.
4. Budowanie świadomości korzyści jakie dla samorządu ma ES:
- a. korzyści społeczne, gospodarcze,
 - b. realizacja celów statutowych,
 - c. korzyści wizerunkowe i polityczne.
5. Zachęcanie samorządów do zakładania spółdzielni socjalnych osób prawnych.

Przedsiębiorcy mogą być ważnym partnerem dla PES, zlecając im dostarczenie dóbr i usług i włączając je w swój łańcuch wartości. Jednak nawiązywanie i rozwój współpracy pomiędzy PES a przedsiębiorstwami wymaga aktywnych zabiegów ze strony wszystkich kluczowych partnerów, w tym szczególnie OWES i JST. Działanie obejmie:

1. Silniejsze włączenie kwestii ekonomii społecznej do obszaru społecznej odpowiedzialności biznesu (CSR).
2. Promowanie pozytywnych przykładów współpracy przedsiębiorców i podmiotów ekonomii społecznej, prezentowanie korzyści dot. współpracy z podmiotami ekonomii społecznej.

²⁶ Zgodnie z Rekomendacjami Ministra Pracy i Polityki Społecznej – standardy współpracy JST ze spółdzielniami socjalnymi w zakresie usług społecznych użyteczności ogólnej.

3. Rozwijanie mechanizmów i forów współpracy podmiotów ekonomii społecznej i OWES z przedsiębiorcami, w tym włączanie się w działania dotyczące rozwoju gospodarczego na poziomie lokalnym i regionalnym.
4. Wzrost zaangażowania JST i OWES w animowanie współpracy pomiędzy przedsiębiorcami a PES.

Priorytet II. Poprawa skuteczności i efektywności działań integracyjnych PES

Podmioty ekonomii społecznej nie tylko tworzą miejsca pracy. W przypadku osób w najtrudniejszej sytuacji PES o charakterze reintegracyjnym mogą oferować kompleksowe usługi reintegracji społecznej i zawodowej i przyczyniać się do ich wejścia na rynek pracy.

Działanie II.1 Poprawa jakości usług reintegracji społeczno-zawodowej

Z punktu widzenia skuteczności i efektywności działania PES reintegracyjnych szczególne znaczenie ma jakość całego procesu integracji społeczno-zawodowej, jak i poszczególnych usług. W tym przypadku jakość rozumiana jest szeroko i obejmuje takie aspekty jak: trafność (dobór właściwych usług do potrzeb beneficjentów na podstawie pogłębionej diagnozy), kompleksowość (powiązanie usług

w spójny pakiet, który zwiększa szanse na usamodzielnienie się beneficjentów), kolejność świadczonych usług (tzw. ścieżka reintegracji) czy wreszcie jakość samych usług. Podkreślić przy tym należy, że na jakość procesu reintegracji społeczno-zawodowej wpływa całość działań PES, włączając w to reintegrację społeczną, zawodową, działalność zarobkową (biznesową) czy też sposób zarządzania PES, stąd też proponowane działania odnoszą się do każdego z tych aspektów. Proponowane działanie ma doprowadzić do widocznej poprawy jakości świadczonych usług.

Działanie to obejmuje:

1. Stworzenie i wdrożenie systemu rozwoju kompetencji kadry PES reintegracyjnych (kadry zarządzającej, osób świadczących usługi reintegracyjne, instruktorów itd.), przy czym zakłada się, że:
 - a. działania dotyczące rozwijania kompetencji kadry PES będą finansowane z projektów OWES,
 - b. ogólne założenia dotyczące wsparcia zostaną wypracowane wspólnie przez OWES, ROPS i reprezentantów PES reintegracyjnych - w tym celu zostanie powołana grupa robocza, przy czym wstępnie przewiduje się, że wsparcie będzie mogło być świadczone m.in. w trzech poniższych formach:
 - wsparcia dla grupy PES – szkolenia, warsztaty, staże / praktyki w innych PES, których zakres będzie określony na podstawie diagnozy potrzeb,
 - grupy samokształcenia i samodoskonalenia dla kadry PES;
 - wsparcie dla indywidualnych PES – zbudowanie sieci doradców zatrudnionych w OWES, którzy będą pracowali z pojedynczymi PES.Wsparcie to może przebiegać według poniższego schematu:
 - 1) Identyfikacji ich potrzeb.
 - 2) Wyboru priorytetowych obszarów doskonalenia.
 - 3) Zaplanowania procesu doskonalenia.
 - 4) Wdrożenia planowanych działań (łącznie z pomocą w identyfikacji najbardziej adekwatnych ekspertów, trenerów).

- 5) Ocena efektów.
 - 6) Wdrożenie wypracowanych rozwiązań do praktyki PES.
 - 7) Pomoc w monitorowaniu prawidłowości działania wprowadzonych rozwiązań i pomoc we wprowadzaniu ewentualnych korekt.
2. Wypracowanie i pomoc we wdrażaniu narzędzi wspierających proces reintegracji w PES, w tym m.in.:
 - a. narzędzi o charakterze diagnostycznym,
 - b. narzędzi wspierających stosowanie poszczególnych instrumentów reintegracji,
 - c. narzędzi wspierających monitorowanie i ocenę efektów reintegracji społeczno-zawodowej (w tym m.in. pomoc we wdrażaniu narzędzia do monitorowania efektu integracyjnego, opracowanego przez ROPS).
 3. Wypracowanie standardów jakości usług PES reintegracyjnych, przy założeniu że:
 - a. standardy będą dotyczyć obszarów, które można doskonalić w ramach obowiązującego porządku prawnego,
 - b. praca nad standardami będzie uwzględniała działania podejmowane na poziomie krajowym (MRPiPS) i lokalnym,
 - c. ROPS będzie czuwał na zapewnieniem spójności pomiędzy działaniami podejmowanymi w ramach niniejszego Programu i działaniami podejmowanymi przez inne instytucje (np. MRPIPS),
 - d. PES reintegracyjne będą wspierane przy wdrażaniu standardów, w ramach systemu wsparcia opisanym w pierwszym punkcie.

Działanie II.2 Poprawa dostępu do usług reintegracyjnych

Działanie to zostało podzielone na dwa obszary:

- Tworzenie nowych PES reintegracyjnych,
- Poszerzenie zakresu usług istniejących PES reintegracyjnych.

Tworzenie nowych PES reintegracyjnych

Istnieje przestrzeń do rozwoju sieci PES reintegracyjnych. Dotyczy to przede wszystkim obszarów, na których dostęp do usług tych podmiotów jest ograniczony lub istniejąca sieć usług reintegracyjnych powinna być wzmocniona. Dlatego przewiduje się wsparcie dla tworzenia nowych PES reintegracyjnych, jednak działania te powinny za każdym razem uwzględniać:

1. Pogłębioną analizę potrzeb utworzenia nowego PES, w tym m.in. ocenę nasycenia usługami reintegracyjnymi na danym obszarze, świadczonymi przez PES jak i inne podmioty. Analiza powinna też uwzględniać ocenę alternatywnych sposobów zwiększania zakresu dostępnych usług (np. poprzez poszerzenie zakresu usług działających podmiotów); ROPS przygotowuje wytyczne dotyczące sposobu prowadzenia tego typu analiz.
2. Podmioty chcące utworzyć nowy PES muszą przedstawić szczegółową koncepcję:
 - a. zapewnienia wysokiej jakości usług reintegracyjnych,

- b. współpracy z lokalnymi pracodawcami w zakresie reintegracji zawodowej (np. w formie staży lub praktyk) oraz w zakresie podjęcia pracy po zakończeniu procesu reintegracji,
 - c. ścieżek wychodzenia uczestników / pracowników z PES na otwarty rynek pracy,
 - d. koncepcję współpracy z lokalnymi podmiotami, świadczącymi usługi komplementarne w stosunku do oferty PES,
 - e. koncepcję współpracy z OWES, w tym szczególnie w zakresie przepływu klientów pomiędzy PES i OWES (przygotowanie klientów PES do utworzenia lub podjęcia pracy w istniejącym PES).
3. Nowopowstające podmioty powinny działać w ścisłej współpracy z innymi lokalnymi aktorami. Dlatego też podmioty chcące utworzyć nowy PES muszą przedstawić:
- a. dowody na zawiązanie partnerstwa z lokalnymi podmiotami,
 - b. dowody na zawiązanie współpracy z OWES.
4. W przypadku udzielania dotacji na utworzenie nowego CIS lub KIS, dotacja będzie pokrywać:
- a. koszty utworzenia i wyposażenia CIS,
 - b. pełne koszty funkcjonowania CIS przez pierwsze 6 miesięcy jego działalności,
 - c. koszty reintegracji społecznej prowadzonej przez CIS przez pozostały czas realizacji projektu,
 - d. koszty reintegracji zawodowej będą finansowane z działalności gospodarczej prowadzonej przez CIS.
5. Możliwe jest uruchamianie i testowanie nowych, innowacyjnych formuł PES reintegracyjnych (w tym szczególnie dla osób niepełnosprawnych), z wykorzystaniem doświadczeń innych krajów.

Poszerzenie skali działania istniejących PES

Na wielu obszarach istnieje przestrzeń do poszerzania skali działania istniejących PES. Dlatego przewiduje się wsparcie dla poszerzania skali działania PES reintegracyjnych. Działania te powinny być każdorazowo podejmowane w ścisłej współpracy z lokalnymi partnerami. Niezbędne jest podjęcie działań animacyjnych, zmierzających do zaangażowania środowisk lokalnych i wzmocnienia współpracy pomiędzy lokalnymi aktorami. Zwiększanie zakresu działania PES powinno za każdym razem uwzględniać:

1. Pogłębioną analizę potrzeb poszerzenia skali działania PES, w tym m.in. ocenę nasycenia usługami reintegracyjnymi na danym obszarze, świadczonymi przez PES jak i inne podmioty. ROPS przygotowuje wytyczne dotyczące sposobu prowadzenia tego typu analiz.
2. Podmioty chcące poszerzyć zakres świadczonych usług muszą przedstawić szczegółową koncepcję:
 - a. zapewnienia wysokiej jakości usług reintegracyjnych,

- b. współpracy z lokalnymi pracodawcami w zakresie reintegracji zawodowej (np. w formie staży lub praktyk) oraz w zakresie podjęcia pracy po zakończeniu procesu reintegracji,
 - c. ścieżek wychodzenia uczestników / pracowników z PES na otwarty rynek pracy,
 - d. koncepcję współpracy z lokalnymi podmiotami, świadczącymi usługi komplementarne w stosunku do oferty PES,
 - e. koncepcję współpracy z OWES, w tym szczególnie w zakresie przepływu klientów pomiędzy PES i OWES (przygotowanie klientów PES do utworzenia lub podjęcia pracy w istniejącym PES).
3. Nowopowstające podmioty powinny działać w ścisłej współpracy z innymi lokalnymi aktorami. Dlatego też podmioty chcące poszerzyć zakres działania PES muszą przedstawić:
 - a. dowody na zawiązanie partnerstwa z lokalnymi podmiotami,
 - b. dowody na zawiązanie współpracy z OWES.
4. W przypadku otrzymania środków na świadczenie usług CIS lub KIS, dotacja będzie pokrywać:
 - a. niezbędne koszty inwestycyjne związane z poszerzeniem skali działania CIS,
 - b. koszty reintegracji społecznej prowadzonej przez CIS przez pozostały czas realizacji projektu,
 - c. koszty reintegracji zawodowej będą finansowane z działalności gospodarczej prowadzonej przez CIS.

Działanie II.3 Wzmacnianie lokalnych powiązań

Skuteczność PES reintegracyjnych zależy w dużym stopniu od współpracy z innymi podmiotami. Współpraca ta może dotyczyć różnych obszarów i być prowadzona na różnych zasadach. Niniejsze działanie obejmuje:

1. Nawiązywanie współpracy z lokalnymi pracodawcami – jednym z podstawowych zadań PES reintegracyjnych jest pomoc w usamodzielnieniu się uczestników – dlatego też wskazane jest tworzenie w ramach programu reintegracyjnych warunków do jak najlepszego przygotowania się do funkcjonowania u pracodawców. Może to obejmować:
 - a. pośrednictwo pracy – nawiązywanie współpracy z pracodawcami i podtrzymywanie z nimi relacji, służące pozyskiwaniu dla uczestników PES ofert pracy adekwatnych do ich potrzeb i możliwości,
 - b. przygotowanie zawodowe uczestników PES pod kątem potrzeb konkretnych pracodawców – dostosowywanie profilu kształcenia w PES do potrzeb lokalnych pracodawców,
 - c. zatrudnienie wspierane,
 - d. staże i praktyki u pracodawców (opłacane przez pracodawców),

- e. wspieranie absolwentów PES w pierwszych miesiącach pracy u lokalnych pracodawców (monitorowanie ich losów, pomoc w sytuacjach kryzysowych, podnoszenie kompetencji).
- 2. Nawiązywanie współpracy PES z OWES – PES wspierane ze środków EFS będzie miało obowiązek nawiązania współpracy z OWES w celu przygotowania części uczestników / pracowników do rozpoczęcia pracy w przedsiębiorstwie społecznym.
- 3. Włączenie PES reintegracyjnych do lokalnych systemów zabezpieczenia społecznego:
 - a. wzmocnienie funkcji koordynacyjnej lokalnych samorządów, w tym szczególnie na poziomie powiatowym – ponieważ samorzady te nie zawsze dysponują odpowiednimi kompetencjami, będą one inspirowane do wykorzystania miękkich metod koordynacji,
 - b. nawiązanie regularnej i systematycznej współpracy PES z innymi podmiotami działającymi na poziomie lokalnym.

Priorytet III. Upowszechnienie pozytywnych postaw wobec ekonomii społecznej

Upowszechnienie pozytywnych postaw w społeczeństwie i wśród kluczowych interesariuszy wobec ekonomii społecznej przekładać się będzie wprost na konkretne zachowania – wzrost skłonności do zakupów w PES (wśród osób prywatnych, a także instytucji publicznych i firm), wzrost zainteresowania kooperacją z PES (wśród instytucji i firm), a także wspieranie idei przedsiębiorczości społecznej w codziennych działaniach. Nie chodzi tu o upowszechnienie terminu/dziedziny „ekonomia społeczna”, ale o rozbudzanie świadomości na czym w praktyce polega ekonomia społeczna i przedsiębiorczość społeczna, jakie korzyści dla społeczeństwa (i interesariuszy instytucjonalnych) wynikają z działania tego typu podmiotów i budowania pozytywnego nastawienia wobec wszelkich inicjatyw i przedsięwzięć, wpisujących się w szeroko rozumianą ekonomię społeczną.

Działanie III.1 Zwiększenie obecności ekonomii społecznej w przestrzeni publicznej

Niezbędne jest dotarcie do poszczególnych grup odbiorców z trafnie określonym komunikatem, wzmacniającym pozytywne postawy wobec ekonomii społecznej. W tym celu niezbędne jest trafne zdefiniowanie treści i kanałów komunikacji. Część działań promocyjnych uwzględnionych jest w innych działaniach, np. kierowanych bezpośrednio do PES (podnoszenie ich zdolności do budowania marki i strategii marketingowych), przedsiębiorców i samorządowców. Jednak zgodnie z ustaleniami pomiędzy kluczowymi aktorami, w tym działaniu zebrane zostały wszystkie działania związane z promocją, co służyć ma poprawie koordynacji tych działań. Szczególny nacisk został położony na te działania, które nie zostały uwzględnione w innych częściach Programu.

Spółeczeństwo, społeczności lokalne, przedsiębiorcy

1. Upowszechnianie wiedzy o ekonomii społecznej w lokalnych społecznościach m.in. poprzez kontynuację organizowania różnorodnych form targów ekonomii społecznej, lokalnych dni ekonomii społecznej, połączonych z drzwiami otwartymi w podmiotach ekonomii społecznej i innych imprez i przedsięwzięć, przybliżających ideę ekonomii społecznej.
2. Promowanie wysokiej jakości produktów i usług podmiotów ekonomii społecznej, m.in. poprzez kontynuację przedsięwzięć: „Zakup prospołeczny”, „Market społeczny”.
3. Prowadzenie kampanii medialnych i promocyjnych kierowanych do społeczności lokalnych.
4. Rozwijanie i promowanie ogólnowojewódzkiej strony internetowej: www.wielkopolskaes.pl

5. Promowanie zaangażowania biznesu we wpieranie ekonomii społecznej, w tym także CSR, m.in. poprzez kontynuację inicjatywy „As biznesu”; promowanie rozwoju kooperacji biznes – PES i coachingu prowadzonego przez biznes w PES.

Media

1. Organizacja warsztatów dla dziennikarzy z mediów regionalnych i lokalnych, podczas których dowiedzą się, czym jest ekonomia społeczna, jak działa i jak o niej mówić.
2. Współpraca z mediami lokalnymi i regionalnymi w zakresie zwiększania skali informacji o ekonomii społecznej w mediach lokalnych. Pod koniec 2018 wspólne działania promocyjne na szczeblu regionalnym, w radio, telewizji i prasie.

Jednostki Samorządu Terytorialnego

1. Angażowanie w partnerstwa na rzecz ekonomii społecznej.
2. Edukacja w zakresie stosowania zasad społecznych zamówień publicznych (klauzule społeczne).
3. Budowanie świadomości korzyści jakie dla samorządu ma ES:
 - a. korzyści społeczne, gospodarcze,
 - b. realizacja celów statutowych,
 - c. korzyści wizerunkowe i polityczne.
4. Zbudowanie systemu promocji JST przyjaznych ekonomii społecznej przez stworzenie znaku jakości dla gmin/powiatów przyjaznych ekonomii społecznej (komplementarnego z systemem i znakiem „zakup prospołeczny”).

Podmioty ekonomii społecznej

Edukacja kadry PES w zakresie budowania strategii marketingowej, m.in.:

- a. budowanie oferty,
- b. obecność PES w przestrzeni realnej (szyldy, oznakowania) i w Internecie (wiele PES nie ma lub ma słabe www, nie wykorzystuje portali społecznościowych),
- c. polityka cenowa,
- d. marketing mix,
- e. marketing internetowy,
- f. informacja prasowa.

W celu koordynacji działań dotyczących promocji i informacji na poziomie regionalnym działa grupa robocza ds. promocji w ramach KES. Jej celem jest zbieranie informacji o wszelkich planowanych działaniach oraz zapewnianie ich spójności i współpracy przy ich realizacji.

Działanie III.2 Włączenie tematyki ekonomii społecznej do edukacji formalnej

Tworzenie warunków do wzrostu liczby miejsc pracy w sektorze ekonomii społecznej wymaga lepszego zrozumienia w społeczeństwie, czym jest ekonomia społeczna i jakie efekty może przynieść wybieranie produktów i usług dostarczanych przez PES. Na podstawie dyskusji z kluczowymi interesariuszami przyjęto, że najbardziej skutecznym kanałem poprawy wiedzy o ekonomii społecznej będzie system edukacji formalnej. Działania tego typu, na razie o charakterze pilotażowym, były już podejmowane

w Wielkopolsce (m.in. w 2015 roku powstał 10godzinny program edukacyjny dla szkół ponadgimnazjalnych, przeprowadzono cykl pilotażowych lekcji, warsztatów i wizyt studyjnych dla nauczycieli). Teraz konieczne jest zwiększenie ich skali.

Równocześnie istnieje potrzeba inwestowania w przyszłych pracowników podmiotów ekonomii społecznej. Wymaga to prezentowania PES jako atrakcyjnych miejsc pracy, stanowiących realną alternatywę w stosunku do bardziej „tradycyjnych” przedsiębiorstw i sektora publicznego.

Planowane działania zostały zaplanowane w taki sposób, aby uwzględnić specyfikę różnych poziomów edukacji formalnej. Dlatego też zostało podzielone na dwa obszary:

Wdrożenie tematyki ES w program nauczania w szkołach gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych:

1. Przygotowanie nauczycieli do uwzględniania tematyki ES w prowadzonych zajęciach, co będzie wymagało:
 - a. opracowania podręcznika i materiałów pomocniczych (dla nauczycieli) oraz podręcznika i materiałów dydaktycznych (dla uczniów), przy założeniu wykorzystania dotychczasowego dorobku,
 - b. włączenie elementów dotyczących ekonomii społecznej w zajęcia dot. przedsiębiorczości/WOS/religii, wprowadzenie ich na lekcje wychowawcze i do ścieżek dydaktycznych oraz projektów edukacyjnych,
 - c. nawiązanie współpracy z ośrodkami doskonalenia nauczycieli na terenie województwa wielkopolskiego i innymi placówkami zajmującymi się wspieraniem pracy szkoły, która służyć będzie włączeniu tematyki ekonomii społecznej w zakres doskonalenia zawodowego nauczycieli,
 - d. nawiązanie współpracy z wydziałami pedagogicznymi na wielkopolskich uczelniach, która służyć będzie włączeniu tematyki ekonomii społecznej do kształcenia nauczycieli i przyszłych nauczycieli (studia licencjackie, magisterskie, podyplomowe).
2. Zachęcenie organów prowadzących oraz szkół do włączania tematyki ES:
 - a. uwzględnienie w animacji, prowadzonej przez OWES, działań kierowanych do organów prowadzących i szkół,
 - b. nawiązanie współpracy z Kuratorium oświaty.
3. Uruchomienie atrakcyjnych dla młodzieży działań związanych z popularyzacją idei ekonomii społecznej, m.in.:
 - a. uruchomienie cyklu konkursów wiedzy o ES/ pomysłu na biznesplan,

- b. upowszechnienie spółdzielni uczniowskiej jako modelu "próbne" prowadzenia działalności gospodarczej,
 - c. przetestowanie innowacyjnych narzędzi adresowanych do młodych ludzi (np. gier dot. ekonomii społecznej).
4. Włączenie tematyki ekonomii społecznej do programu doradztwa zawodowo – edukacyjnego:
- a. przygotowanie i upowszechnienie wśród doradców zawodowych, pracujących w szkołach, OHP, urzędach pracy i innych instytucjach, materiałów dot. kariery zawodowej w sektorze ekonomii społecznej,
 - b. nawiązanie kontaktów pomiędzy szkołami i PES w celu organizowania przygotowania zawodowego w podmiotach ekonomii społecznej dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych (techników i zasadniczych szkół zawodowych oraz w ramach kwalifikacyjnych kursów zawodowych) i dostosowywania programu kształcenia do potrzeb podmiotów ekonomii społecznej,
 - c. wsparcie przez OWES powstających/działających przy szkołach NGO.

Wdrożenie tematyki ES w kształcenie na poziomie wyższym

1. Upowszechnienie ES jako ścieżki zawodowej wśród absolwentów:
 - a. przygotowanie i upowszechnienie wśród doradców zawodowych, pracujących w szkołach wyższych i na uczelniach, materiałów dot. kariery zawodowej w sektorze ekonomii społecznej,
 - b. nawiązanie kontaktów pomiędzy uczelniami i PES w celu organizowania przygotowania zawodowego w podmiotach ekonomii społecznej i dostosowywania programu kształcenia do potrzeb podmiotów ekonomii społecznej.
2. Włączenie treści dotyczących ekonomii społecznej na kierunkach "społecznych" (socjologia, praca socjalna, polityka społeczna, pedagogika specjalna, zarządzanie, ekonomia itd.):
 - a. nawiązanie współpracy pomiędzy OWES, ROPS a szkołami wyższymi,
 - b. opracowanie założeń dotyczących kształcenia w obszarze ekonomii społecznej (opracowanie efektów uczenia się i programów nauczania, przygotowanie wzorcowych materiałów dydaktycznych, wsparcie dla nauczycieli akademickich),
 - c. uruchomienie konkursu na najlepszą pracę studencką (np. licencjacką, magisterską) dotyczącą ekonomii społecznej,
 - d. nawiązanie współpracy z wyższymi szkołami zawodowymi na poziomie regionalnym i lokalnym (PWSZ),
 - e. uruchomienie specjalizacji z ekonomii społecznej na polityce społecznej (Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu).
3. Rozwój badań naukowych nad ekonomią społeczną:
 - a. uruchomienie konkursu na najlepszą pracę / publikację naukową dotyczącą ekonomii społecznej,
 - b. nawiązanie współpracy przez OWES i PES ze szkołami wyższymi – np. umożliwienie prowadzenia badań naukowych w tych podmiotach studentom i pracownikom uczelni,

- c. stworzenie kół naukowych dotyczących ekonomii społecznej.

Priorytet IV. Poprawa koordynacji ekonomii społecznej w województwie

Ekonomia społeczna wymaga działań wielu podmiotów. Aby przyniosły one jednak oczekiwane efekty, muszą być odpowiednio skoordynowane. Wymaga to wypracowania i doskonalenia skutecznych mechanizmów koordynacji, angażujących wszystkich partnerów. Podkreślić należy, że województwie wielkopolskim istnieje już znaczący dorobek w tym zakresie. Widoczna jest jednak potrzeba dalszego wzmacniania istniejących rozwiązań i przenoszenie koordynacji na wyższy poziom: z prostej wymiany informacji na faktyczną współpracę i współdziałanie, wspólne realizowanie zadań i osiąganie lepszych efektów.

W obszarze ES główny wpływ na rozwój sektora mają OWES realizujące projekty dotyczące usług wsparcia ES w subregionach. W ramach swoich działań tworzą miejsca pracy w sektorze oraz prowadzą usługi dla istniejących PES. To te podmioty we współpracy z ROPS tworzą w regionie system wsparcia dla PES. Płaszczyzną współpracy jest działający Komitet ds. ES, w ramach którego na bieżąco jest ustalany plan i zasady współpracy oraz podział zadań między ROPS i OWES. Na początku każdego roku ustalany zostaje plan organizacji wspólnych inicjatyw a także innych zadań realizowanych przez te podmioty. Powyższe jest gwarancją, że realizowane działania nie będą się pokrywać, a jedynie wzajemnie uzupełniać dążąc do realizacji wspólnie wyznaczonych celów.

Działanie IV.1 Doskonalenie mechanizmów koordynacji

Mechanizmy koordynacji działają w województwie wielkopolskim. Obejmują one przede wszystkim Komitet ds. Ekonomii Społecznej oraz grupy robocze. Zakłada się, że mechanizmy te będą funkcjonować również w przyszłości, a niniejsze działanie służyć będzie ich wdrażaniu i doskonaleniu. W przypadku Komitetu ds. Ekonomii Społecznej zakłada się:

1. Komitet działa na podstawie regulaminu, przyjętego przez sam Komitet i zatwierdzonego przez Zarząd Województwa Wielkopolskiego.
2. Skład Komitetu oraz sposób naboru nowych członków jest określony w regulaminie. Komitet jest ciałem otwartym, do którego mogą przystąpić nowe osoby po spełnieniu warunków określonych w regulaminie.
3. Komitet ma funkcję doradczą – opiniodawczą: przedstawia swoje opinie, propozycje, rekomendacje, a decyzje podejmowane są przez Zarząd Województwa Wielkopolskiego. Najważniejsze zadania Komitetu obejmują:
 - a. wyznaczanie strategicznych kierunków działań w obszarze ekonomii społecznej – rekomendowanie Zarządowi Województwa Wielkopolskiego Regionalnego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej, jego aktualizacji oraz dokumentów operacyjnych do Programu,

- b. koordynacja polityki regionalnej w obszarze ekonomii społecznej – zaangażowanie w jej realizację przedstawicieli różnych środowisk i osób odpowiedzialnych za realizację polityk publicznych,
 - c. uwzględnienie rozwoju ekonomii społecznej w innych obszarach polityki regionalnej,
 - d. opiniowanie dokumentów dotyczących wdrażania WRPO, w tym szczególnie Szczegółowego Opisu Osi Priorytetowych, kryteriów wyboru projektów i założeń konkursów dla tych obszarów, w których PES mogą występować jako beneficjenci i jako grupa docelowa,
 - e. opiniowanie dokumentów strategicznych, dotyczących szczególnie takich obszarów jak rozwój gospodarczy, rynek pracy, ochrona środowiska, integracja społeczna, aktywizacja i rehabilitacja osób z niepełnosprawnościami itd.,
 - f. powoływanie grup roboczych i zatwierdzanie ich planu pracy,
 - g. opiniowanie efektów prac grup roboczych.
4. Za organizację prac Komitetu odpowiada Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Poznaniu.
5. Do udziału w pracach komitetu w charakterze członków KES zapraszani są:
- a. przedstawiciele administracji Samorządu Województwa Wielkopolskiego, odpowiedzialni za takie obszary jak: rozwój gospodarczy i przedsiębiorczość, rynek pracy, integracja społeczna, usługi społeczne, zdrowie, rewitalizacja, aktywizacja i rehabilitacja osób z niepełnosprawnościami itd.,
 - b. przedstawiciele ośrodków wsparcia ekonomii społecznej,
 - c. przedstawiciele podmiotów ekonomii społecznej (w tym ciał sieciowych),
 - d. przedstawiciele partnerów społecznych i gospodarczych,
 - e. przedstawiciele świata akademickiego.
6. Zarząd Województwa Wielkopolskiego podejmie szczególne starania służące zaangażowaniu przedstawicieli jednostek administracji samorządu regionalnego, nie zaangażowanych bezpośrednio w działania związane z ekonomią społeczną.
7. Do udziału w spotkaniach KES mogą być dodatkowo zapraszani przedstawiciele komórek lub jednostek organizacyjnych Samorządu Województwa lub inni partnerzy, których zakres zadań jest zbieżny z tematyką prac KES.
8. W swoich pracach KES dąży do konsensusu.

Drugim, ważnym instrumentem koordynacji są **grupy robocze**. Grupy te działają na podstawie poniższych założeń:

9. Powoływane są przez KES, zgodnie z potrzebami. Zakłada się, że grupy robocze będą działały co najmniej w następujących obszarach:
- a. edukacji,
 - b. promocji,
 - c. zatrudnienia socjalnego,
 - d. rehabilitacji osób niepełnosprawnych,

- e. finansowania,
 - f. współpracy z nauką i biznesem,
 - g. ds. współpracy ROPS-OWES,
 - h. grupy powoływane ad-hoc, np. grupa ds. danych.
10. KES zatwierdza plan pracy każdej z grup. Plan pracy zawiera co najmniej następujące elementy:
- a. cel działania grupy,
 - b. oczekiwane efekty (opracowania),
 - c. harmonogram prac (w tym terminy dostarczenia produktów grupy),
 - d. skład grupy.
11. Pracami grupy kieruje przewodniczący, jego zastępca lub wyznaczony pracownik ROPS, co obejmuje co najmniej:
- a. określa terminy spotkań,
 - b. przewodniczy spotkaniom,
 - c. rozdziela zadania pomiędzy członków grupy,
 - d. nadzoruje terminowe przygotowanie materiałów i opracowań,
 - e. przygotowuje podsumowania spotkań każdej z grup,
 - f. reprezentuje grupę na spotkaniach zewnętrznych.

Szczegółowy zakres zadań przewodniczącego, w tym także podział zadań pomiędzy przewodniczącego a sekretariatem grupy, zostanie określony w osobnym dokumencie.

12. Przewodniczący współpracuje bezpośrednio z sekretariatem grupy, który umieszczony jest w ROPS.
13. Zadania sekretariatu grupy roboczej obejmują:
- a. organizowanie spotkań,
 - b. zapewnianie komunikacji pomiędzy spotkaniami grupy,
 - c. zapewnianie udziału niezbędnych ekspertów lub przedstawicieli innych instytucji na spotkaniach grupy,
 - d. czuwa nad spójnością prac poszczególnych grup (komplementarnością, przepływem informacji, uwzględnieniem dorobku poszczególnych grup w pracach innych itd.).
14. Efektem pracy grup powinny być opracowania / propozycje (nie dotyczy to podsumowań spotkań grupy, które opracowuje przewodniczący). Materiały te mogą być tworzone w trzech różnych układach:
- a. materiały, na podstawie dyskusji na forum grupy, przygotowuje sekretariat,
 - b. materiały, na podstawie dyskusji, przygotowują zewnątrzni eksperci (kontraktowanie przez ROPS),
 - c. materiały przygotowują członkowie grupy (woluntarystycznie lub – jeśli opracowanie wymaga większego zaangażowania – za wynagrodzeniem).
15. Ważnym celem działania grup jest bieżące ustalenie podziału zadań i kompetencji w ramach realizowanych działań.

16. Wyniki prac grup roboczych są prezentowane i opiniowane na posiedzeniach KES.
17. W pracach każdej z grup biorą udział przedstawiciele OWES. OWES powinny przewidzieć zasoby niezbędne do pracy w grupach w ramach swoich projektów finansowanych ze środków EFS.
18. Spotkania KES i grup roboczych odbywają się w Poznaniu oraz subregionach i mogą być łączone z wizytami studyjnymi w PES.

Szczególny nacisk zostanie położony na koordynację działań OWES i ROPS.

W szczególności obejmie to:

- a. powołanie grupy roboczej służącej koordynacji działań OWES i ROPS,
- b. prowadzenie wspólnego kalendarza wydarzeń,
- c. współpracę w zakresie przygotowania wniosków o dofinansowania i realizacji działań wymagających współpracy.

Działanie IV.2 Wzmocnienie kompetencji ROPS

Podmiotem odpowiedzialnym za koordynację działań w zakresie ekonomii społecznej będzie ROPS. Instytucja ta ma już znaczący dorobek w tym obszarze, niemniej sposób działania wymagają ciągłego doskonalenia i wprowadzenia korekt na podstawie wniosków z dotychczas podejmowanych działań. Wzmocnienie kompetencji powinno dotyczyć szczególnie planowania, monitorowania, oceny i wdrażania polityki rozwoju ekonomii społecznej. Dlatego też planuje się, że działanie to obejmie:

1. Identyfikację i analizę obszarów kompetencji, niezbędnych do realizacji działań koordynacyjnych dotyczących ekonomii, określonych w Wytycznych²⁷, które wymagają wzmocnienia. W toku prac nad niniejszym dokumentem zidentyfikowano takie obszary jak:
 - a. zarządzanie mechanizmami koordynacji (w tym zarządzanie pracami grup roboczych itd.),
 - b. komunikacja, w tym kontakty z mediami, upowszechnianie informacji o ekonomii społecznej,
 - c. lobbiny i mediacja w zakresie włączania ekonomii społecznej do polityki samorządu województwa,
 - d. wspieranie wymiany doświadczeń wielkopolskich PES i OWES z PES i OWES z innych regionów,
 - e. współpraca z biznesem.

Raz do roku prowadzona będzie ocena poziomu kompetencji pracowników ROPS. Na tej podstawie przygotowywane będą plany rozwoju kompetencji pracowników ROPS, które będą

²⁷ Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020

wdrażane przy wykorzystaniu środków własnych ROPS oraz środków pochodzących z projektów realizowanych przez MRPiPS.

2. Działania podnoszące kompetencje ROPS: udział w szkoleniach i innych formach podnoszących kompetencje, organizowanych przez MRPiPS, działania własne, komplementarne w stosunku do działań MRPiPS (w tym samokształcenie, warsztaty).
3. Udział w spotkaniach sieciujących z innymi ROPS.
4. Wizyty studyjne w innych regionach / krajach.

Działanie IV.3 Rozwój systemu monitorowania i oceny polityki wsparcia ekonomii społecznej

Prowadzenie polityki rozwoju ekonomii społecznej wymaga wysokiej jakości danych o sytuacji w sektorze, wyników pogłębionych badań na temat potrzeb sektora, a także jakości i trafności podejmowanych działań oraz ich efektów. Informacje te pochodzą będą z systemu monitorowania sektora ekonomii społecznej, badań i ewaluacji, które są ważnym elementem zarządzania polityką rozwoju ekonomii społecznej. Dostarczają one rekomendacji, które poddawane będą systematycznej analizie a następnie wdrażane, w celu poprawy polityk publicznych w każdym z wymienionych powyżej wymiarów. Zakłada się przy tym:

1. System monitorowania sektora ekonomii społecznej będzie tworzonych przez MRPiPS we współpracy z GUS oraz regionami. ROPS, w ramach swoich zadań, pozyskiwać będzie dodatkowe dane niezbędne do planowania i oceny polityki regionalnej w zakresie integracji społecznej i ekonomii społecznej.
2. Badania ewaluacyjne ekonomii społecznej prowadzone będą w ramach działań Obserwatorium Integracji Społecznej funkcjonującego w ramach WROT.
3. Ewaluacja polityki wspierania ekonomii społecznej prowadzona będzie w ramach planu ewaluacji WRPO 2014+. Ewaluacja ta dotyczyć będzie wsparcia ekonomii społecznej ze środków WRPO 2014+, a także oceny ich komplementarności i porównania tych działań z przedsięwzięciami finansowanymi ze środków krajowych.
4. Prowadzone będą działania w zakresie wzmacniania monitoringu i ewaluacji skuteczności i efektywności PES reintegracyjnych, co obejmie m.in.:
 - a. określenie wspólnie przez OWES i ROPS, we współpracy z UMWW, zakresu danych pozyskiwanych przez wszystkie OWES oraz wymagań dotyczących jakości tych danych,
 - b. doskonalenie zakresu zbieranych danych na temat usług reintegracyjnych (w porozumieniu z podmiotami odpowiedzialnymi, m.in. PFRON),
 - c. systematyczne zbieranie i analizowanie dostępnych danych oraz prowadzenie dodatkowych badań i analiz – w porozumieniu z MRPiPS, OIS funkcjonującego w ramach WROT,

- d. systematyczne analizowanie wyników monitorowania, badań i ewaluacji oraz wdrażanie rekomendacji z nich wynikających, służących doskonaleniu jakości, skuteczności, efektywności, trwałości i użyteczności prowadzonych działań.

Podmioty odpowiedzialne za realizację poszczególnych zadań

Skuteczna realizacja niniejszego programu wymaga jasnego wskazania podmiotów odpowiedzialnych za realizację poszczególnych działań oraz zadań wchodzących w ich skład. W praktyce wyodrębnić można wąskie grono głównych aktorów, odpowiedzialnych bezpośrednio za rozwój ekonomii społecznej, którzy dysponują budżetem na ten cel i mają bezpośredni wpływ na podejmowane decyzje:

- Zarząd Województwa Wielkopolskiego – który odpowiada za politykę regionalną, w tym pełni funkcję instytucji zarządzającej WRPO na lata 2014-2020. W praktyce na poziomie województwa niezbędne jest współdziałanie kilku instytucji:
 - Regionalnego Ośrodka Polityk Społecznej w Poznaniu – który odpowiada za koordynację ekonomii społecznej w województwie, a także odpowiedzialny jest za realizację niektórych działań promocyjnych i animacyjnych.
 - Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego – który odpowiedzialny jest za wybór projektów OWES oraz nadzór nad ich realizacją, a także ma możliwość wpływania na udział ekonomii społecznej w pozostałych obszarach WRPO.
- Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej, które dysponują budżetem na realizację bezpośrednich usług animacji na poziomie lokalnym, tworzenia nowych i wspierania istniejących PES.

Ponadto jest szereg innych podmiotów, które angażują się we wspieranie rozwoju ekonomii społecznej, wśród których należy wymienić:

- Jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne (OPS, PCPR, PUP),
- Przedsiębiorcy i organizacje przedsiębiorców,
- Organizacje pozarządowe.

W poniższej tabeli dla każdego działania wskazano podmioty wiodące oraz podmioty wspomagające. Zaznaczyć jednak należy, że szczegółowy podział zadań i obowiązków w ramach każdego z podejmowanych działań będzie na bieżąco ustalany pomiędzy zaangażowanymi partnerami przy wykorzystaniu mechanizmów koordynacji określonych w Działaniu IV.1.

Działanie	Podmiot wiodący	Podmiot wspomagający
Działanie I.1 Wzmacnianie potencjału wewnętrznego PES	OWES: świadczenie usług bezpośredniego wsparcia dla PES	UMWW: Zapewnienie środków finansowych na realizację usług wsparcia ES ROPS: Koordynacja działań OWES

Działanie I.2 Stymulowanie powstawania nowych miejsc pracy w PES	<p>OWES: świadczenie usług bezpośredniego wsparcia dla PES</p> <p>PUP: Udzielanie dotacji ze środków FP</p>	<p>UMWW: Zapewnienie środków finansowych na realizację zadań OWES,</p> <p>ROPS: Koordynacja działań OWES</p>
Działanie I.3 Zwiększenie udziału osób w najtrudniejszej sytuacji wśród klientów OWES oraz wśród pracowników PES	<p>OWES świadczenie usług bezpośredniego wsparcia dla PES</p> <p>Podmioty reintegracyjne: Współpraca z OWES</p>	<p>UMWW we współpracy z ROPS: Zapewnienie zgodności projektów z zapisami RPRES</p> <p>UMWW: Zapewnienie środków finansowych na realizację zadań OWES,</p> <p>ROPS: Koordynacja działań OWES</p>
Działanie I.4 Poprawa skuteczności i efektywności systemu wsparcia ekonomii społecznej	<p>ROPS Koordynacja działań związanych z poprawą skuteczności i efektywności systemu wsparcia</p>	<p>OWES: Współpraca z ROPS UM Zapewnienie środków finansowych na realizację zadań.</p>
Działanie I.5 Zwiększenie skali współpracy PES z JST i biznesem	<p>OWES Usługi animacji lokalnej, kierowane do JST i przedsiębiorców, w tym w zakresie stosowania społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych, zlecenia zadań podmiotom ekonomii społecznej.</p>	<p>ROPS: Wsparcie usług OWES, koordynacja działań. UMWW Zapewnienie środków finansowych na realizację zadań. W ramach konkursów ogłaszanych na usługi społeczne zapewnienie współpracy jst z PES poprzez kryteria - aranżowanie współpracy jst z PES</p>
Działanie II.1 Poprawa jakości usług reintegracji społeczno-zawodowej	<p>OWES Usługi wsparcia bezpośredniego dla istniejących i nowych PES reintegracyjnych</p> <p>ROPS Działania na poziomie regionalnym: podnoszenie kompetencji, sieciowanie, rozwój nowych narzędzi, koordynacja działań OWES</p>	<p>UMWW Zapewnienie środków finansowych na realizację zadań.</p>
Działanie II.2 Poprawa dostępu do usług reintegracyjnych	<p>ROPS we współpracy z UMWW Określenie zasad wspierania nowych i istniejących PES reintegracyjnych</p> <p>UMWW Wsparcie finansowe dla nowych i istniejących PES reintegracyjnych w ramach WRPO</p> <p>OWES Pomoc w tworzeniu nowych PES reintegracyjnych</p>	<p>JST</p>
Działanie II.3 Wzmacnianie lokalnych	<p>OWES</p>	<p>UMWW</p>

powiązań	Współpraca z PES reintegracyjnymi Wspieranie PES reintegracyjnych w zakresie współpracy z pracodawcami	Zapewnienie środków finansowych na realizację zadań.
Działanie III.1 Zwiększenie obecności ekonomii społecznej w przestrzeni publicznej	OWES Wspieranie PES Prowadzenie działań na poziomie lokalnym i subregionalnym Koordynacja wybranych programów, np. Zakup prospołeczny, ROPS: Prowadzenie działań na poziomie regionalnym Prowadzenie strony internetowej i wybranych programów Koordynacja działań OWES	UMWW Zapewnienie środków finansowych na realizację zadań.
Działanie III.2 Włączenie tematyki ekonomii społecznej do edukacji formalnej	OWES Współpraca ze szkołami i uczelniami wyższymi	ROPS: Koordynacja działań OWES UMWW: Zapewnienie środków finansowych na realizację zadań.
Działanie IV.1 Doskonalenie mechanizmów koordynacji	ROPS Realizacja zadań związanych z koordynacją	OWES, JST, UMWW, NGO, przedsiębiorcy Włączanie się w mechanizmy koordynacji
Działanie IV.2 Wzmocnienie kompetencji ROPS	ROPS Analiza potrzeb i realizacja zadań	MRPiPS Prowadzenie działań na poziomie krajowym
Działanie IV.3 Rozwój systemu monitorowania i oceny polityki wsparcia ekonomii społecznej	ROPS Realizacja zadań z zakresu monitorowania UMWW Uwzględnienie tematyki ekonomii społecznej w planie ewaluacji WRPO oraz działania WROT	OWES Zapewnienie dostępu do wysokiej jakości danych

System monitorowania RPRES

System monitorowania służy przede wszystkim dostarczeniu regionalnym i lokalnym aktorom rzetelnej, aktualnej i użytecznej informacji, na podstawie której podejmowane będą decyzje dotyczące ewentualnych zmian działań realizowanych w ramach RPRES. Dobór mierników dla poszczególnych rezultatów został określony na podstawie poniższych założeń:

- Ograniczenia liczby wskaźników (uznaje się, że optymalna liczba to dwa wskaźniki na rezultat).
- Koncentracja na wskaźnikach rezultatu i unikanie wskaźników produktów – uznaje się, że wskaźniki rezultatu, pokazujące realną zmianę, są bardziej miarodajne dla dokumentu o charakterze strategicznym; przy czym w niektórych przypadkach zastosowanie wskaźników produktu było wskazane.
- Zapewnienie spójności z systemem monitorowania WRPO 2014+, KPRES, AKSES.

Za monitoring RPRES odpowiadać będzie ROPS w Poznaniu w ramach swoich zadań statutowych, który zbierał będzie dane od OWES, PES oraz JST.

Lista wskaźników wraz z wartościami docelowymi została przedstawiona w poniższej tabeli.

Cele szczegółowe / priorytety	Wskaźniki	Wartości bazowe 2018	wartości docelowe 2023 (osiągnięte w latach 2015-2023)	Działania	Wskaźniki	Wartość i bazowe 2018	wartości docelowe 2023 (osiągnięte w latach 2015-2023)
Zwiększenia liczby trwałych miejsc pracy w PES, ze szczególnym uwzględnieniem miejsc pracy dla osób w najtrudniejszej sytuacji	Liczba miejsc pracy istniejących co najmniej 30 miesięcy, utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych	ND	435 (29% z 1500 miejsc pracy, które mają zostać stworzone do 2023 roku w ramach WRPO)	2) Stymulowanie powstawania nowych miejsc pracy w PES	Liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych	835	1500
				2) Stymulowanie powstawania nowych miejsc pracy w PES	Liczba grup inicjatywnych, które w wyniku działalności OWES wypracowały założenia co do utworzenia PES	227	314
	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)	50%	50%	3) Zwiększanie udziału osób w najtrudniejszej sytuacji wśród klientów OWES oraz wśród pracowników PES	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	1855	3500
				4) Poprawa skuteczności i efektywności systemu wsparcia ekonomii społecznej	Liczba podmiotów ekonomii społecznej deklarujących poprawę sytuacji na rynku w wyniku wsparcia otrzymanego w programie	59,38 %	59,38% (zgodnie z WRPO)

				5) Poprawa dostępu PES do kapitału	Odsetek PES wspartych doradztwem finansowym przez OWES, które skorzystały z instrumentów zwrotnych.	59% liczby podmiotów wspartych w latach 2015-2018	20% z ogólnej liczby podmiotów wspartych w latach 2015-2023
				6) Zwiększenie skali współpracy JST z PES	Liczba JST i ich jednostek organizacyjnych kupujących produkty i usługi od PES i PS przy wykorzystaniu społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych, niezależnie od zastosowanego trybu zamówienia publicznego.	60	100

Poprawa skuteczności i efektywności działań reintegracyjnych PES	Wskaźnik usamodzielnienia ekonomicznego przez uczestników CIS, KIS, WTZ, ZAZ (podjęcie pracy)	5% (288)	7%	8) Poprawa jakości usług reintegracji społeczno-zawodowej	Liczba PES reintegracyjnych spełniających co najmniej 4 z 6 kryteriów jakości: 1) organizują staże lub praktyki u pracodawców dla swoich uczestników 2) współpracują z lokalnymi pracodawcami w zakresie dostosowania zakresu przygotowania zawodowe uczestników do potrzeb lokalnych pracodawców 3) współpracują z OWES w zakresie przygotowania uczestników/pracowników do pracy w PS 4) zatrudniają doradcę zawodowego, pracownika socjalnego i psychologa 5) kadra PES uczestniczy w szkoleniach i innych formach podnoszenia kompetencji w wymiarze co najmniej 30 godzin rocznie na każdą osobę 6) PES uczestniczy w spotkaniach grup roboczych / sieci na poziomie województwa	65	75
---	---	----------	----	---	---	----	----

	Liczba uczestników CIS, KIS, WTZ, korzystających z usług tych placówek w danym roku i liczba pracowników ZAZ, zatrudnionych w ZAZ na koniec danego roku	5478	5500	9) Poprawa dostępu do usług reintegracyjnych	odsetek CIS, KIS, WTZ, ZAZ organizujących dla swoich pracowników praktyki i staże u zewnętrznych pracodawców	49%	50%
Upowszechnienie w społeczeństwie i wśród kluczowych interesariuszy pozytywnych postaw wobec ekonomii społecznej				11) Zwiększenie obecności ekonomii społecznej w przestrzeni publicznej	Liczba wydarzeń zwiększających rozpoznawalność ES w regionie	150	227
				12) Tworzenie grup inicjatywnych/inicjatyw działających w obszarze rozwijania przedsiębiorczości społecznej i zaangażowania społecznego dzieci i młodzieży	Liczba nawiązanych grup inicjatywnych/inicjatyw	5	45
Poprawa koordynacji ekonomii społecznej na poziomie				13) Wzmocnienie mechanizmów koordynacji na poziomie regionalnym z udziałem OWES	Liczba grup roboczych, zainicjowanych przy Komitecie ds. ES, zrzeszających przedstawicieli sektora	7	7

regionalnym				14) Wzmocnienie kompetencji ROPS	Odsetek pracowników ROPS, zajmujących się ekonomią społeczną podnoszących kompetencje	100%	100%
	Liczba interesariuszy ekonomii społecznej deklarujących poprawę stopnia koordynacji działań w obszarze ekonomii społecznej w wyniku wsparcia otrzymanego w programie	46	92	15) Rozwój systemu monitorowania i oceny polityki wsparcia ekonomii społecznej	Liczba raportów monitorujących stan rozwoju ekonomii społecznej w regionie	1	3
				16) Liczba JST, które zostały objęte wsparciem szkoleniowym i doradczym przez ROPS		18	58

Plan finansowy RPRES

Plan finansowy RPRES został opracowany na podstawie danych na temat dostępnych środków finansowych w ramach projektów OWES oraz ROPS. Podział finansowy pomiędzy poszczególne zadania na lata 2016-2018 został opracowany na podstawie informacji finansowych przekazanych przez OWES i ROPS. Podział środków finansowych w kolejnych latach został założony jako ekstrapolacja wartości średnich dla lat 2016-2020. W poniższej tabeli wskazano główne źródła finansowania Programu.

Tabela 1. Źródła finansowania

Źródło finansowania	Kwota środków
Europejski Fundusz Społeczny	168 551 082,15 zł
Środki krajowe publiczne	20 154 341,46 zł
Środki prywatne	9 589 967,16 zł
Ogółem	198 295 390,77 zł

Cele szczegółowe / priorytety	Działania	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Ogółem
Zwiększenia liczby trwałych miejsc pracy w PES, ze szczególnym uwzględnieniem miejsc pracy dla osób w najtrudniejszej sytuacji	Wzmacnianie potencjału wewnętrznego PES (poza reintegracyjnymi)	4 352 949,16 zł	4 098 081,23 zł	2 534 225,45 zł	3 661 751,95 zł	3 661 751,95 zł	3 661 751,95 zł	3 661 751,95 zł	3 661 751,95 zł	29 294 015,57 zł
	Stymulowanie powstawania nowych miejsc pracy w PES	15 959 117,26 zł	17 777 589,94 zł	3 893 717,46 zł	12 546 774,89 zł	12 543 474,89 zł	12 543 474,89 zł	12 543 474,89 zł	12 543 474,89 zł	100 351 099,10 zł
	Zwiększanie udziału osób w najtrudniejszej sytuacji wśród klientów OWES oraz wśród pracowników PES	5 262 265,85 zł	4 527 708,19 zł	2 709 726,79 zł	4 241 185,05 zł	4 166 566,94 zł	4 166 566,94 zł	4 166 566,94 zł	4 166 566,94 zł	33 407 153,65 zł
	Poprawa skuteczności i efektywności systemu wsparcia ekonomii społecznej	713 922,57 zł	567 432,20 zł	499 277,56 zł	613 612,99 zł	593 544,11 zł	593 544,11 zł	593 544,11 zł	593 544,11 zł	4 768 421,75 zł
	Zwiększenie skali współpracy PES z JST i biznesem	1 763 743,69 zł	1 317 285,88 zł	1 050 453,72 zł	1 384 572,15 zł	1 377 161,10 zł	1 377 161,10 zł	1 377 161,10 zł	1 377 161,10 zł	11 024 699,85 zł

Cele szczegółowe / priorytety	Działania	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Ogółem
Poprawa skuteczności i efektywności działań integracyjnych PES	Poprawa jakości usług reintegracji społeczno-zawodowej	392 733,10 zł	394 915,90 zł	308 463,40 zł	375 252,21 zł	365 370,80 zł	365 370,80 zł	365 370,80 zł	365 370,80 zł	2 932 847,84 zł
	Poprawa dostępu do usług reintegracyjnych	- zł	- zł	- zł	- zł	- zł	- zł	- zł	- zł	- zł
	Wzmacnianie lokalnych powiązań	146 546,16 zł	102 604,32 zł	75 815,08 zł	113 262,56 zł	108 321,86 zł	108 321,86 zł	108 321,86 zł	108 321,86 zł	871 515,54 zł
Upowszechnienie w społeczeństwie i wśród kluczowych interesariuszy pozytywnych postaw wobec ekonomii społecznej	Promocja ekonomii społecznej, zwiększenie jej obecności w przestrzeni publicznej	1 880 540,50 zł	1 606 006,00 zł	1 274 263,00 zł	1 617 808,00 zł	1 586 936,50 zł	1 586 936,50 zł	1 586 936,50 zł	1 586 936,50 zł	12 726 363,50 zł
	Włączenie tematyki ekonomii społecznej do edukacji formalnej	193 629,05 zł	219 939,40 zł	90 970,40 zł	170 649,97 zł	168 179,62 zł	168 179,62 zł	168 179,62 zł	168 179,62 zł	1 347 907,29 zł
Poprawa koordynacji ekonomii społecznej na poziomie regionalnym	Doskonalenie mechanizmów koordynacji	114 929,50 zł	113 193,50 zł	116 389,50 zł	114 837,50 zł	114 837,50 zł	114 837,50 zł	114 837,50 zł	114 837,50 zł	918 700,00 zł
	Wzmocnienie kompetencji ROPS	- zł	5 000,00 zł	5 000,00 zł	8 333,33 zł	8 333,33 zł	8 333,33 zł	8 333,33 zł	3 333,33 zł	46 666,67 zł

Cele szczegółowe / priorytety	Działania	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Ogółem
	Rozwój systemu monitorowania i oceny polityki wsparcia ekonomii społecznej	4 000,00 zł	64 000,00 zł	4 000,00 zł	88 000,00 zł	374 000,00 zł	24 000,00 zł	24 000,00 zł	24 000,00 zł	606 000,00 zł
Ogółem		30 784 376,85 zł	30 793 756,57 zł	12 562 302,37 zł	24 936 040,59 zł	25 068 478,60 zł	24 718 478,60 zł	24 718 478,60 zł	24 713 478,60 zł	198 295 390,77 zł